

KÜLFÖLDI ÖNKÉNTESK MAGYARORSZÁGON ÉS MAGYAR ÖNKÉNTESK KÜLFÖLDÖN AZ EURÓPAI ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT, VALAMINT AZ EURÓPAI SZOLIDARITÁSI TESTÜLET TÁMOGATÁSÁVAL 2014–2023 KÖZÖTT

BARTAL ANNA MÁRIA¹ – FÉNYES HAJNALKA²

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2024.2.60-94>

Absztrakt

Tanulmányunkban az Európai Önkéntes Szolgálat (European Voluntary Service) által 2014–2017 között fogadott, valamint az Európai Szolidaritási Testület (European Solidarity Corps) által 2018–2023 között fogadott és 2021–2023 között támogatott (küldött) önkéntesekre vonatkozó primer adatokat elemezzük, melyeket a Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda bocsátott a rendelkezésünkre. A tanulmány elején kitérünk az önkéntesség értelmezésére az Európai Unió különböző szervezeteiben, az Európai Önkéntes Szolgálat történetére, projekt-jellemzőire, hatásaira és önkénteseinek sajátosságaira, végül áttekintjük az Európai Szolidaritási Testület történetét és jellemzőit. Másodelemzésünkben – az adatforrások szerint eltérő mélységben – vizsgáljuk meg három időszakban (2014–2017, 2018–2020, valamint 2021–2023 között) az önkéntesek és az általuk végzett munka jellemzőit. Eredményeink szerint a fogadott önkéntesek körében – a nemzetközi kutatásokhoz hasonlóan – felülreprezentáltak a nők, többségük magasabb státuszú (közép- és felsőfokú tanulmányokat folytató), bár a hátrányos helyzetűek bevonódását mutatja, hogy a vizsgált évek során arányaiban nőtt a munkanélküliek aránya. Az „európai trendeknek” megfelelő küldő országokból érkeznek az önkéntesek, de időben haladva egyre több az Európán kívüli ország. A külföldi önkéntesek többsége rövid idejű önkéntes szolgálatot vállal. Kimutatjuk, hogy Magyarország 2021 és 2023 között kevesebb önkéntest küldött, mint fogadott. A támogatott (küldött) önkéntesek főleg a közeli országokban lévő projekteket részesítik előnyben, illetve körükben is felülreprezentáltak a nők, a 18-24 évesek, illetve a rövid távú önkéntesek. Összességében, eredményeink alapján, a férfiak, a 25-30 évesek, illetve a kevesebb lehetőséggel rendelkező (hátrányos helyzetű, munkanélküli) fiatalok mobilizálása a nemzetközi önkéntes programokban kiemelt feladat lehet.

Kulcsszavak: Európai Önkéntes Szolgálat, Európai Szolidaritási Testület, külföldi önkéntesek, fogadott és küldött önkéntesek, Magyarország

¹ Bartal Anna Mária (PhD), szociálpolitikus-szociológus, az Önkéntes Szemle főszerkesztője.

² Fényes Hajnalka (PhD), közgazdász - szociológus, habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék.

International volunteers in Hungary and hungarian volunteers abroad with the support of European Voluntary Service and European Solidarity Corps 2014–2023

Anna Mária Bartal – Hajnalka Fényes

Abstract

Our study analyses primary data on volunteers received by the European Voluntary Service (EVS) between 2014–2017 and received by the European Solidarity Corps between 2018–2023 and supported (sent) between 2021–2023, provided by the Erasmus+ Programme Office of the Tempus Public Foundation. The beginning of the study discusses the understanding of volunteering in different organisations in the European Union, the history, project characteristics, impacts and characteristics of the European Voluntary Service, and finally it reviews the history and characteristics of the European Solidarity Corps. The secondary analysis examines the characteristics of volunteers and their work during three periods (2014–2017, 2018–2020, 2021–2023) in varying depths according to data sources. According to the results, women are overrepresented among the adopted volunteers, similarly to international studies, most of them have a higher socio-economic status (secondary and higher education), although the involvement of few opportunity young people is shown by the fact that the rate of involvement of the unemployed increased proportionally during the years studied. Volunteers come from sending countries that correspond to "European trends", but over time more and more countries join from outside Europe. The majority of volunteers participate for a short period of time. The study shows that Hungary sent fewer volunteers than received between 2021 and 2023. The sending (supported) volunteers mainly prefer European Solidarity Corps projects in nearby countries, and women, 18–24 year olds and short-term volunteers are also overrepresented among them. Overall, based on the results, mobilizing men, 25–30 year olds and few opportunity young people (unemployed) can be a priority task in international volunteer programs.

Keywords: European Voluntary Service, European Solidarity Corps, international volunteers, volunteers received and sent, Hungary

BEVEZETÉS

Magyarországra az Európai Önkéntes Szolgálat pilot programjának keretében 1996-ban érkeztek az első külföldi önkéntesek. Ekkor jött létre a Tempus Közalapítvány is, amely általános feladatai – nemzeti és nemzetközi oktatási-képzési pályázati programok kezelése, különböző képzések nyújtása az EU-támogatások felhasználása témakörében, illetve tudásközpont szerepe – mellett 2016-tól az ifjúsági mobilitási programok, ezen belül az Európai Önkéntes Szolgálat projektjeinek nemzeti ügynöksége lett.

Valójában Magyarország az európai uniós csatlakozását követően tudott „teljes értékűen”, mint fogadó és küldő ország becsatlakozni a 2007–2013 közötti program időszakra

meghirdetett Youth in Action Programba. Az Európai Önkéntes Szolgálat Erasmus+ Programirodája és az Erasmus+ ifjúsági terület egyik pályázattípusa volt, amit a nemzeti iroda koordinált. Az Erasmus+ Programiroda nemzeti irodaként vesz részt 2018-tól az Európai Szolidaritási Testület Programban.

A Covid-19-járványt megelőző hat évben valamivel több, mint kétezer külföldi önkéntest fogadott 60 magyarországi civil-nonprofit szervezet. Az elmúlt három évben pedig több, mint hatszáz magyar önkéntes utazott ötvennél is több országba.

Tanulmányunk célja, hogy a Tempus Közalapítvány által rendelkezésünkre bocsátott primer adatbázis feldolgozása alapján bemutassuk, hogy 2014–2023 között – az Európai Önkéntes Szolgálat és az Európai Szolidaritási Testület által – Magyarországra érkező, fogadott és a támogatott (küldött) önkéntesek milyen jellemzőkkel voltak leírhatók. Elemzésünk hiánypótló, mert eddig ilyen részletes elemzés nem jelent meg sem az Európai Önkéntes Szolgálat, sem pedig az Európai Szolidaritási Testület önkéntes programjainak magyarországi vonatkozásairól.

Mielőtt az adatelemzés részletes eredményeit bemutatjuk, szükségesnek tartottuk, hogy kitérjünk három fő téma elemzésére úgy, mint:

- az önkéntesség értelmezése az Európai Unió különböző szervezeteiben, továbbá
- az Európai Önkéntes Szolgálat története, projekt-jellemzői, hatásai és önkénteseinek sajátosságai, valamint
- az Európai Szolidaritási Testület létrejöttének és jellemzőinek bemutatása.

Úgy véltük, hogy ezek olyan „elméleti” keretet adnak másodelemzésünknek, amelyek segítenek megérteni és értékelni a magyarországi adatokat.

AZ ÖNKÉNTESSÉG ÉRTELMEZÉSE AZ EURÓPAI UNIÓ KÜLÖNBÖZŐ SZERVEZETEIBEN – RÖVID ÁTTEKINTÉS

Az a mindig is meglévő és funkcionáló társadalmi és gazdasági jelenség, amit önkéntességnek nevezünk, az 1990-es évektől került az akkor még transznacionálisnak mondott szervezetek – az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európai Unió – figyelmének is a fókuszába. Az önkéntesség, mint eszme és gyakorlat magában rejt számos olyan „tulajdonságot” – a szolidaritást, az integrációt, az élményalapú, nem formális tanulást, kapcsolatok kialakítását a különböző társadalmi csoportok vagy kultúrák között stb. – amelyek „alkalmasak” (voltak)

arra, hogy a transznacionális szervezetek felemeljék és zászlójukra tűzzék, mint a politikai eszköztár egyik elemét (Bartal – Saródy 2010).

A következőkben ennek az időszaknak a főbb csomópontjait emeljük ki, amelyek alapján nyomon követhetők az Európai Unió különböző szervezeteiben az önkéntesség értelmezésének változásai.³ Mindez reményeink szerint arra is rámutat, hogy azon az úton, amelyet az Európai Unió a vizsgált időszak alatt megtett, az önkéntesség hogyan és mely elemei által kapott hangsúlyt az uniós politikai eszköztárban.

Az Európai Unió Bizottsága először az 1997-ben elfogadott Amszterdami szerződés 38. paragrafusában (Treaty of Amsterdam 1997) fogalmazott meg részletesebb deklarációt az önkéntes szolgálatról. A dokumentumban kifejtésre került, hogy „a Konferencia elismeri az önkéntes szolgálati tevékenységeknek a társadalmi szolidaritás fejlesztéséhez való jelentős hozzájárulását. A Közösség ösztönzi az önkéntes szervezetek európai dimenzióját, különös hangsúlyt fektetve az információ- és tapasztalatcserére, valamint a fiatalok és idősek önkéntes munkában való részvételére.” (Treaty of Amsterdam 1997:C340/197).

Hét évvel később egy, az Európai Unió Bizottsága munkatársai részére készült munkaanyag a fiatalok önkéntes tevékenységének erősítésével foglalkozott az uniós tagállamok és a csatlakozó országok körében készült felmérés alapján (Analysis of the replies of the Member States of the European Union 2004:16-21). A munkaanyag egyfelől lehatárolási kérdéseket tárgyalt, miszerint a fiatalok önkéntes tevékenységét megkülönböztette az önkéntes polgári szolgálattól és a közszolgáltatásoktól, másfelől definiálta az önkéntes tevékenység és az önkéntes szolgálat fogalmát. Az önkéntes tevékenységet úgy határozta meg, mint mindenféle önkéntes kötelezettségvállalás, amit a következő szempontok jellemeznek: „mindenki számára nyitott, fizetés nélküli, szabad akaratból vállalt, oktatási (nem formális tanulási szempont) és hozzáadott társadalmi érték.” (Analysis of the replies of the Member States of the European Union 2004:5). Az önkéntes szolgálat definiálásánál kiemelte, hogy az „az önkéntes tevékenységek részét képezi, és a következő kiegészítő szempontok jellemzik: határozott idő; világos célkitűzések, tartalom, feladatok, struktúra és keret; megfelelő támogatás, valamint jogi és szociális védelem.” (Analysis of the replies of the Member States of the European Union 2004:5).

³ Az elemzés során felhasználjuk a Bartal Anna Mária és Saródy Zita: *Körkép. Az önkéntesség helyzete és szerepe az Európai Unió egyes tagállamaiban az önkéntes-motivációs kutatások tükrében* című tanulmányában foglaltakat.

A fiatalok önkéntes tevékenységeit koordináló szereplők közül a következőket azonosította a dokumentum: a nemzeti kormányok, a regionális és helyi hatóságok, a nemzetközi szervezetek, az önkéntes és ifjúsági szervezetek, az ifjúsági tanácsok, az ifjúsági munkaszervezetek, a YOUTH-program nemzeti irodái, az önkéntes központok és ügynökségek, az egyesületek és különleges szervek, amelyeket többnyire az állam hoz létre, mint például tanácsok, bizottságok vagy a dedikáltan önkéntességgel foglalkozó bizottságok. Ez a felsorolás jól mutatja, hogy a munkaanyag a formális keretekben zajló önkéntes tevékenységeket tartotta támogatandó tevékenységnek, ezért az Európai Önkéntes Szolgálat megerősítésében is állást foglalt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) 2006-ban kiadott véleményében (Voluntary activity 2006:C325/47) elismerte, hogy az Európai Unió országaiban különböző önkéntes-definíciók használatosak, amelyek ugyanakkor három pontban megegyeznek:

- „Önkéntes tevékenységet az egyén szabad akaratából, önszántából vállal, az ilyen tevékenység semmiféleképpen nem lehet kötelező. Ez biztosítja az önkéntesek tevékenységük iránti elkötelezettségét és azonosulásukat munkájukkal.
- Az önkéntes tevékenységért nem fizetnek, az egyén nem pénzügyi meggondolásból vállalja, az önkéntesek keletkező költségei azonban megtéríthetők.
- Az önkéntes tevékenység célja, hogy az egyén a családi körön túl más emberek, illetve társadalmi csoportok érdekében is cselekedjen, és ezzel hasznára váljon a társadalomnak, mint olyannak (bár kétségtelen, hogy az önkéntes tevékenység jelentős haszonnal jár az önkéntes személyére, személyiségfejlődésére nézve is).” (Voluntary activity 2006:C325/48).

Az önkéntesség karakterisztikájának ez a meghatározása nagy mértékben rokonítható az ENSZ főtitkári jelentésében (Support for the volunteering 2001) közreadott, az önkéntesség esszenciális feltételeiként meghatározott kritériumokkal. Ugyanakkor az EGSZB véleményben sokkal inkább az önkéntesség tevékenység-jellege került hangsúlyozásra, mivel a dokumentum célja az volt, hogy bemutassa, az önkéntességnek mi a szerepe és mi a hatása az európai társadalom alakulásra.

E dokumentumban először került deklarálásra, hogy: „általában véve elmondhatjuk, hogy az önkéntes tevékenység különféle formáinak egy tág definíció felelne meg legjobban” (Voluntary activity 2006:C325/49). Azaz, az önkéntesség fogalmát „ki kell tágítani” az

informális önkéntesség (kölcönös segítség), illetve a rendszeres önkéntesség mellett az epizodikus (alkalmi, egyszeri) önkéntesség elismerése felé is.

A Régiók Bizottsága 2007-ben megbízta az ír képviselőt, Marian Harkint, hogy készítsen jelentést „Az önkéntesség szerepe a gazdasági és társadalmi kohézióhoz való hozzájárulásában” címmel, amit 2008 márciusában szavazott meg az Európai Parlament (lásd Report on the role of volunteering 2008). Jelleghénél fogva a jelentés a regionális-gazdasági fejlődés szempontjából közelítette meg az önkéntesség jelentőségét. Érvelését a rapportőr, Marian Harkin, a korábbi, önkéntességgel kapcsolatos uniós tanulmányokra, valamint a 2004 és 2008 között végzett civiltársadalmi és nonprofit, továbbá a társadalmi tőkére vonatkozó kutatási eredményekre⁴ alapozta. Ez utóbbiak alapján az önkéntességet úgy értelmezte, mint aminek meghatározó szerepe van – a bizalom, a kooperáció, a megosztás, a társadalmi hálózat, a részvétel, a normatív viselkedés elsajátítása, az elköteleződés és a közösségi tudat kialakítása révén – a társadalmi tőke növelésében. A beterjesztett és később elfogadott anyagban az önkéntesség értelmezése nagyon közel állt az EGSZB-véleményben megfogalmazottakhoz, azzal a kiegészítéssel, hogy negyedik feltételként az „elérhetőségi-kritérium” – azaz, hogy a tevékenység mindenki számára nyitott – már hangsúlyosabban jelent meg esszenciális jellemzőként. A Harkin-jelentés átvette az EGSZB-anyag javaslatát az önkéntesség tágabb értelmezésére, és így már határozottan beemelt bizonyos informális önkéntes tevékenységeket, mint például a kölcsönös segítség vagy az önségítés.

Az Európai Bizottság 2009-ben hozott döntést arról, hogy 2011-es évet az Európai Önkéntesség évének nyilvánítja (Proposal for a Council Decision 2009). A dokumentum az önkéntességet a korábbiaknál is tágabban és általánosabb értelemben kezelte, és tételes definiálása helyett sokkal inkább a jelentőségének hangsúlyozására koncentrált. Az önkéntesség jelentőségét egy kontinuumon rajzolta fel, ami a személyes fejlődéstől a civil

⁴ Lásd például a Johns Hopkins Egyetem által 2007-ben megjelentetett kézikönyvet Lester Salamon: *Measuring civil society and volunteering*, illetve National Centre for Volunteering által szintén 2007-ben kiadott és a kelet-angliai Institute for Volunteering Research munkatársai által készített kötetet az Angela Ellis Paine – Nick Ockenden szerzőpárostól: *Volunteering works: Volunteering and social policy*. Ide kívánczik a társadalmi tőkét illetően Christian Grootaert 1998-as munkája: *Social capital: the missing link? Working paper 3*, illetve Francis Fukuyama 1995-ös *Trust. The social virtues and the creation of prosperity* című műve is, ahogy Ton van Shaik 2002-es *Social capital in the European Values Study Surveys* címet viselő konferenciaelőadása mellett sem mehetünk el szó nélkül.

társadalom fejlesztésén keresztül végül is a demokrácia erősítésében mutatkozik meg (Proposal for a Council Decision 2009:7).

Érdemes megjegyezni, hogy az Önkéntesség Európai Évének négy célkitűzése – az önkéntességet támogató környezet kialakítása az EU-ban, az önkéntes szervezetek megerősítése és az önkéntesség minőségének javítása, az önkéntes tevékenységek jutalmazása és elismerése, az önkéntesség értékével és fontosságával kapcsolatos tájékoztatás – ma sem vesztett érvényéből.

Elmondható, hogy az Önkéntesség Európai Évével lezárultak az önkéntesség definiálásának törekvései azzal, hogy egy tágabb keretű önkéntes-értelmezés honosodott meg az egyes uniós intézmények fogalom- és szóhasználatában. Mindez arra vezethető vissza, hogy csak így lehetett konszenzust teremteni az uniós országok különböző „önkéntes törvényei” és gyakorlatai között.

A FIATALOK ÖNKÉNTESSÉGE AZ EURÓPAI ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT ÉS AZ EURÓPAI SZOLIDARITÁSI TESTÜLET KERETEI KÖZÖTT (1996–2023)

Az uniós szervezetek önkéntességgel foglalkozó dokumentumai kiemelt figyelmet fordítottak a fiatalok önkéntességbe való bevonására és ebben az ifjúsági szervezetek szerepére. Ez nem volt véletlen, mert a Bizottság 1988-ban indította újtára az „Youth for Europe” – „Ifjúság Európáért” programot. Ennek első szakasza 1991-ig tartott, míg a második 1992-94 között, a harmadik pedig 1995 és 1999 között zajlott. Ennek, a harmadik programszakasznak célja volt az ifjúsági csereprogramok fejlesztésének és az ifjúságsegítők képzésének ösztönzése annak érdekében, hogy hozzájáruljanak a minőségi oktatás fejlesztéséhez, és növeljék a fiatalok európai identitástudatát (lásd EU Youth programmes 1988-2013). Az Európai Önkéntes Szolgálatot (European Voluntary Service, EVS) az ifjúsági csere lebonyolítására hívták életre 1996-ban, amelyet az Oktatásügyi, Ifjúságpolitikai, Sportügyi és Kulturális Főigazgatóság fennhatósága alá delegáltak.

Az Európai Önkéntes Szolgálat 20 éves története, ismérvei, hatásai és önkénteseinek sajátosságai⁵

Az Európai Önkéntes Szolgálat történetének főbb állomásai. Az Európai Önkéntes Szolgálatot 1996–97 között kísérleti intézkedésként vezették be, és a pilot program keretében 200 önkéntes 6-12 hónapot töltött más, hazájától eltérő európai országban. A nagyszámú túljelentkezés, a kísérleti program sikere alapján az Európa Tanács és Parlament 1998-ban fogadta el az „European Voluntary Service for Young People” – „Európai Önkéntes Szolgálat fiataloknak” közösségi cselekvési programot.⁶ Nagyobb népszerűsége és ismertsége akkor tett szert az EVS, amikor 2000-ben bekerült a „Youth”– „Fiatalok” Közösségi Cselekvési Programba.⁷ A program első tíz éve alatt (1998–2008 között), mintegy 30 ezer 18-25 éves európai fiatal teljesített fél-, egyéves önkéntes szolgálatot hazájától eltérő országban.

Az EVS a 2007–2013 közötti időszakra előirányzott „Youth in Action” – „Cselekvő Ifjúság Közösségi Program” egyik fő elemévé vált és ebből kifolyólag számos változtatást vezettek be a rendszer hatékonyságának növelése érdekében. Egyrészt az irányítást decentralizálták (ekkor jönnek létre a „Youth in Action” nemzeti irodák); másfelől egyszerűsítettek a finanszírozási szabályokat; kiszélesítették a földrajzi hatókört, a korosztályi határokat (18–30 évesekre), valamint az önkéntesek körét a hátrányos helyzetű csoportok felé. 2007 és 2012 között minden évben közel 7 ezer 18-30 év közötti fiatal mobilitását segítette elő a program, sőt ez 2013-ban elérte a 10 ezer főt (Brandenburg et al. 2017:25). Egyes adatok⁸ szerint az EVS alapításától 2013-ig több, mint 55 ezer fiatal önkéntes vett részt a programban.

Újabb szakaszt jelentett az EVS történetében, hogy 2014-től az Erasmus+ program részét képezte az „Learning Mobility of Young People” – „Egyéni tanulási célú mobilitás” az első kulcsintézkedés keretében, de a „Capacity Building in the field of youth” – „Kapacitásépítés az ifjúságpolitika területén” című második kulcsintézkedésben is megjelent. Mindebből eredhet az is, hogy a résztvevői korhatárt lecsökkentették 17 évre. Az új Erasmus+ keretrendszer azt is

⁵ Ezt az alfejezetet Brandenburg és munkatársai 2017-ben megjelent, „Study on the impact of transnational volunteering through the European Voluntary Service” című összefoglaló tanulmányára alapozva írtuk.

⁶ Decision No 168/98/EC of the European Parliament and the Council of 20 July 1998 establishing the Community Action Programme "European Voluntary Service for Young People" Official Journal L 214, 31/07/1998

⁷ Decision No 1031/2000/CE of the European Parliament and of the Council of 13 April 2000 drawing up the "YOUTH" Community Action Programme. Official Journal L 117, 18/05/2000

⁸ Lásd: European Commission (2013), EU Youth programmes 1988–2013: <http://www.juventudenaccion.injuve.es/opencms/export/download/noticias/25ansEUYouth.pdf>

eredményezte, hogy kiszélesedett a finanszírozott programok köre, így például a nagyszabású EVS-rendezvények és önkéntes programok esetében (például ifjúsági csúcstalálkozók, Európa kulturális fővárosai, Európa ifjúsági fővárosai, európai sportbajnokságok).⁹ A stratégiai EVS-projektek támogatásával pedig azt a célt tűzték ki, hogy a tapasztalt koordináló szervezetek – helyi, regionális, nemzeti és/vagy európai szintű hatást gyakorló – EVS-programokat dolgozzanak ki.

Projekt-jellemzők. Az Európai Önkéntes Szolgálat lehetőséget biztosított arra, hogy 17–30 éves fiatalok 2–12 hónapot – egyéni vagy csoportos formában – tölthetnek el önkéntes munkával más, hazájuktól eltérő országban. Önkéntességük fizetetlen, nonprofit és teljes munkaidős önkéntes szolgálatból állt. Ez a definíció az önkéntesség szűk definíciós bázisán nyugodott – szemben az akkor már az uniós intézményekben meghonosodott tág értelmezéssel –, és az önkéntesség három esszenciális feltételére koncentrált.

Az EVS-önkéntesek tevékenységükkel hozzájárultak egy civil szervezet missziójának mindennapi megvalósításához, illetve részt vettek közösségi projektekben, különböző intézményekben (például iskola, kórház, idősotthonok stb.) munkájában. A főbb tevékenységi területek a kultúra, a kulturális örökség, a művészetek, a sport, a szociális gondozás és a polgári- és környezetvédelem voltak. Az EVS-projektek túlnyomó többségét az Erasmus+ nemzeti irodák szintjén választották ki.¹⁰ A projekteknek legalább egy küldő és egy fogadó szervezetből kellett állniuk, de rendelkezhetek koordináló szervezettel is, amely összefogta az EVS-projektet, és viselte a pénzügyi és adminisztratív felelősséget. A résztvevő küldő és fogadó szervezeteknek érvényes EVS-akkreditációval kellett rendelkezniük.¹¹ A küldő szervezet/intézmény volt felelős azért, hogy indulás előtt megfelelő felkészítést biztosítson az önkéntes számára, beleértve az adminisztratív támogatást (például a nem uniós önkéntesek vízumigényléséhez nyújtott segítséget) és az indulás előtti képzést. Az önkéntes hazatérésekor a küldő szervezet/intézmény megszervezte, hogy az önkéntes részt vegyen az EVS-

⁹ Lásd részletesebben: European Commission (2015), Erasmus+ Programme Guide: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/documents/erasmus-plus-programme-guide_en.pdf

¹⁰ Kivéve azokat, amelyeket az European Education and Culture Executive Agency (EACEA) szintjén finanszíroztak a „Kapacitásépítés az ifjúságpolitika területén” és a „nagyszabású európai önkéntes szolgálati események” keretében (Brandenburg et al. 2017:26).

¹¹ Ettől csak a nagyszabású EVS-eseményeken vagy a világ más partnerországainak ifjúsági kapacitásépítési projektjeiben részt vevő szervezetek esetében tekintettek el. Lásd: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_en.pdf és EVS Akkreditációs Irányelvek: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2938/EVS%20Accreditation%20Guidelines.pdf>

tevékenység értékelésében, lehetőséget biztosított számára a tapasztalatcserére, valamint az eredmények terjesztésében és hasznosításában való részvételre, továbbá támogatást nyújtott a saját közösségébe való visszailleszkedésbe. A fogadó szervezet feladata azt volt, hogy koordinálja az önkéntes(eke)t egy tevékenység, vagy szolgáltatásnyújtás területén. A fogadó szervezet volt felelős azért is, hogy az önkéntes számára szállást, „zsebpénzt”, mentorálást, folyamatos (személyes, feladathoz kapcsolódó, nyelvi és adminisztratív) támogatást, nyelvi képzést, valamint a helyi közösségbe való beilleszkedési és más EVS-önkéntesekkel és fiatalokkal való találkozási lehetőségeket biztosítson (Brandenburg et al. 2017:27). Ahogy már szó volt róla, az EVS-önkéntesség lehetett egyéni vagy csoportos jellegű. Ez utóbbi esetében a csoport minden önkéntese ugyanabban az időszakban végezte feladatát egy közös témához kapcsolódva.

Az Európai Önkéntes Szolgálat hatásai. Ennek vizsgálatakor három szereplőt kell kiemelni: az önkénteseket, a (fogadó és küldő) szervezeteket és a (helyi) közösségeket. Brandenburg és munkatársai (2017:17-18) az önkéntesekre vonatkoztatva hét fő hatást nevesítenek, úgymint: a személyes fejlődés, az interperszonális és szociális kompetenciák fejlesztése, a munkaszocializációra gyakorolt hatás, a tapasztalatszerzés, a nemzetközi mobilitás, valamint a társadalmi tudatosság és elköteleződés erősítése. A fogadó szervezeti szinten jelentkező hatást vizsgálva a szerzők kiemelik az olyan előnyöket, mint például a munkatársak kulturális sokszínűségekre való nyitottságának fejlődését, a jobb projektmenedzsmenti kompetenciákat, valamint a szervezet nemzetközi profiljának erősödését (Brandenburg et al. 2017:18). A helyi közösségekre gyakorolt hatás nehezebben kimutatható és a szerzők szerint kevésbé értékelt szempont volt az EVS hatásvizsgálatánál. Kutatási eredményeik szerint öt közösségre gyakorolt következményt lehetett feltárni az EVS-önkéntesség során: interkulturális tanulást és párbeszédet (például kulturális események során létrejövő interakciók során), a transznacionális mobilitás ösztönzését, az Európai Unióval kapcsolatos pozitív attitűdök megjelenését, az európai identitás erősödését, valamint a hozzájárulást az „idegenekkel” szembeni előítéletek csökkentéséhez.

Az Európai Önkéntes Szolgálat önkénteseinek sajátosságai. Brandenburg és munkatársai 2017-ben 10 480 főt kérdeztek meg, akiknek 79 százaléka EVS-önkéntes¹², 3 százaléka nem EVS-önkéntes, 18 százalékuk pedig a fogadó és küldő szervezetek munkatársai volt.

Az eredmények szerint az összes megkérdezett EVS-önkéntesek 63 százaléka nő volt, és háromötödük magasabb szociokulturális környezetből (felsőfokú végzettségű szülőktől) származott. A válaszadók 67 százalékának ugyancsak felsőfokú végzettsége volt. Ezzel kapcsolatosan a szerzők megjegyzik, hogy „az EVS-ben tapasztalható látszólagos társadalmi szelektivitást inkább az önkéntesség, mint olyan szelektivitásának kell tekinteni, nem pedig az EVS mint önkéntes rendszer egyedi jellemzőjének” (Brandenburg et al. 2017:15). Azaz, ez esetben is megmutatkozott, amit David Smith (1994) leírt, az önkéntesség domináns státuszmodell jellemzője. A megkérdezés idején önkéntességet vállalók motivációjának sorrendjében az első két helyet az idegen nyelv tanulásának lehetősége (87 százalék) és az új emberekkel való találkozás (86 százalék) foglalta el, amit a külföldi tartózkodás lehetősége (84 százalék), a humán készségek fejlesztése (78 százalék) és végül pedig a karrierkilátások szempontjából nyújtott előnyök (63 százalék) követték.

Klaszterelemzés alapján az EVS-önkéntesek öt típusát azonosították Brandenburg és munkatársai (2017:16):

- A „standard diákok” – a dél-európai önkéntesek kivételével – a többi európai és a más országok egyetemének hallgatói, akiknek átlagéletkora 24 év volt. Alacsonyabb társadalmi státuszúak¹³ nem voltak ebben a csoportban (a teljes minta 25 százaléka).
- A „mediterrán diákok” – ide csak a Dél-Európából származó, a fenti csoporthoz hasonló szociokulturális jellemzőkkel rendelkező önkéntesek tartoznak, akiknek átlagéletkora 24,5 év volt (a teljes minta 22 százaléka).
- A „tapasztalt munkavállalók” csoportja, olyan önkéntesekből állt, akik már teljes munkaidőben dolgoztak, mielőtt részt vettek volna az Európai Önkéntes Szolgálatban. Többé-kevésbé egyenlően oszlottak meg az összes országban, bár Észak-Európa volt a

¹² Az egyéni résztvevők között az EVS-önkéntesek valamennyi csoportja képviseltette magát úgy, mint az olyan önkéntesek, akik a kutatás évében kezdték meg önkéntes szolgálatukat vagy annak első felében jártak. Továbbá, akik szolgálatuk utolsó szakaszában voltak, valamint az EVS „öregdiákjai”, akik 2015 vége előtt fejezték be önkéntességüket. A nemzetközi tapasztalattal nem rendelkező, nem EVS-önkéntesek száma (mint kontrollcsoport) összesen 351 főt tett ki (Brandenburg et al. 2017:46).

¹³ A tanulmány a „fewer oppurtunities” – „kevesebb lehetőséggel rendelkező” kifejezést használja ezekre az esetekre.

leggyakoribb hazai régiójuk, Dél-Európa pedig a legritkább. A legtöbben 26 évesek vagy idősebbek voltak, és csak néhány alacsonyabb szociokulturális státuszú önkéntes tartozott ide (a teljes minta 20 százaléka).

- A „hátrányos helyzetű álláskeresők”, akik az alacsonyabb szociokulturális státuszú fiatalok közül kerültek ki, többsége aktívan keresett munkát, illetve 37 százalékuk munkanélküli volt EVS-önkéntessége előtt. Átlagéletkoruk 24,5 év volt és a teljes minta 19 százalékát alkották.
- A „nyugati tanulók” csoportját azok a felső és középfokon tanuló diákok alkották, akik Nyugat-Európa országaiból származtak, átlagéletkoruk 19 év volt és a teljes minta 14 százalékát tették ki.

Végezetül meg kell jegyezni, hogy a „top 10” egyéni önkéntest küldő ország sorrendje a megkérdezettek körében a következőképpen alakult: Németország, Spanyolország, Olaszország, Franciaország, Lengyelország, Törökország, Románia, Magyarország, Ukrajna, Portugália. A „top 10” egyéni önkéntest fogadó országok sorrendjét pedig messze magasan Spanyolország vezette, amit Németország, Lengyelország, Olaszország, Franciaország, Románia, Egyesült Királyság, Bulgária és végül Portugália követett.

Az Európai Szolidaritási Testület létrejötte és működésének jellemzői

2016 őszén Jean Claude Junker, az Európai Bizottság elnöke bejelentette, hogy az ifjúsági önkéntesség fejlesztésére egy új programot – az Európai Szolidaritási Testületet (European Solidarity Corps) – hoznak létre,¹⁴ ami valójában 2018-tól kezdte meg működését. Az Európai Szolidaritási Testületbe öt olyan program lett összevonva, amely a fiatalokkal és/vagy önkéntességükkel foglalkozott.¹⁵

Az új program már nevében is tükrözte azt a szemléletbéli váltást, ahogyan a 18-30 éves fiatalok önkéntességének fejlesztését meghatározták a testület „alapító” dokumentumában. Egyrészt a tanulási folyamatról a hangsúly – a szolidaritás kiemelésével – áttevődött arra, hogy

¹⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A European Solidarity Corps, COM (2016) 942, Brussels, December 7th, 2017, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0942&from=EN>

¹⁵ Ez az öt program az Erasmus+ (Európai Önkéntes Szolgálat), a Foglalkoztatás és Társadalmi Innováció, a LIFE, Európa a Polgárokért programok, valamint a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap. Lásd erről bővebben: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A European Solidarity Corps, COM (2016) 942, Brussels, December 7th, 2017, 7. oldal.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0942&from=EN>

a fiatalok önkéntessége társadalomtudatos, illetve társadalmilag hasznos legyen, valamint, ahogy a közlemény fogalmaz: „Az Európai Szolidaritási Testület sok európai fiatal számára új lehetőséget teremtene arra, hogy olyan érdemi tevékenységben vegyenek részt, amely ugródeszkának bizonyulhat a munkaerőpiac felé.” (lásd Communication from the Commission to the European Parliament 2017:2). Másrészt a „testület” név felvétele azt jelentette, hogy azok a fiatalok, akik önkéntességre vállalkoznak, nem egyszerűen „csak résztvevői” lesznek, hanem jelentkezésükkel tagjaivá is válnak ennek a programnak. A tagokat pedig jogok és köteleességek illetik meg, azaz, például kezdeményezhetnek projekteket saját országukban is.

A misszió. Az Európai Szolidaritási Testület deklarált missziójának három fő eleme azonosítható, hogy összefogja a fiatalokat és a szervezeteket

- a) egy befogadóbb társadalom kiépítése,
- b) a kiszolgáltatott személyek támogatása, valamint
- c) a társadalmi humanitárius kihívások kezelése érdekében.

E fenti felsorolásból jól látható, hogy a humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos szolidaritási tevékenységek (melynek projekt típusa az Európai Önkéntes Humanitárius Hadtest lett), valamint a humanitárius önkéntes projektek új elemei az Európai Szolidaritási Testületnek.

Tevékenységek. A tevékenységek négy típusát jelöli ki az Európai Szolidaritási Testület programja¹⁶:

1. A fiatalok részvétele a társadalmi kihívások kezelését szolgáló tevékenységekben, ami megnyilvánulhat
 - önkéntesség és
 - szolidaritási projektek formájában.
2. Részt vehetnek humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos szolidaritási tevékenységekben, valamint
3. hálózatépítési tevékenységekben.
4. A Szolidaritási Testület részét képezik a minőségi és támogatási intézkedések, úgymint: a tanulástámogatás (például az általános online- és nyelvi tréning, az értékelés, a mentorálás

¹⁶ A program indulásakor a gyakornoki és munkavállalói projektek is részét képezték, de ezek később megszűntek.

stb.), a biztosítás, az Európai Szolidaritási Testület Portálja, és egyéb adminisztratív intézkedések.¹⁷

A program keretében a legtöbb lehetőséget a határokon átnyúló önkéntes tevékenységek kínálják a környezetvédelem, az egészségügy, a társadalmi befogadás, a digitális technológiák, a kultúra, a sport stb. területén. Az EVS-nél leírtakhoz hasonlóan a fiatalok önkéntessége lehet egyéni és csoportos önkéntesség. Az egyéni önkéntesség a programokban 2 hónaptól 12 hónapig tarthat, amikor is az önkéntes teljes munkaidőben dolgozik (heti 30-38 órát), amivel hozzájárul egy olyan szervezet napi munkájához, ami a helyi közösség javát szolgálja. A csoportos önkéntesség 2 héttől 2 hónap időtartamig terjedhet, amikor ugyancsak teljes munkaidőben dolgozik az önkéntes egy olyan csoportban, ami 10-40 önkéntesből áll (akik legalább két különböző országból valók).¹⁸

Mind az egyéni, mind pedig a csoportos önkéntesség megvalósulhat határon átnyúló, de országon belüli projektek formájában is. Fontos kiemelni még, hogy az Európai Szolidaritási Testület kitágította a fogadó országok körét, mivel már nem csak uniós tagországokba, hanem nem-tagországokba, illetve Európán kívüli országokba (különösen a humanitárius önkéntesség esetében) is utazhatnak az önkéntesek.

Az Európai Önkéntes Szolgálat során még küldött és fogadott önkéntesekről/küldő és fogadó szervezetekről beszélhettünk, míg Szolidaritási Testület a küldött önkéntesekre/küldő szervezetekre már inkább a támogatott önkéntesek/támogató szervezetek kifejezést használja, kifejezve azt a komplex munkát, amit az önkéntes kap felkészítése és visszatérése után, illetve amit a szervezetek támogatása jelent (lásd Kolozsvári 2024).

Az Európai Szolidaritási Testület keretében megvalósuló önkéntességgel kapcsolatban meg kell említeni Gabriella Civico 2017-es tanulmányát, amelyben Szolidaritási Testület alkalmazásával kapcsolatos kihívásokkal (Civico 2017:106) foglalkozott. A szerző határozottan állást foglalt amellett, hogy egyértelműen különbséget kell tenni az önkéntesség, valamint a gyakornoki munka, illetve szakmai gyakorlatok között. Véleménye szerint az a projektekben érvényesíteni kell a helyi közösségek szükségleteit és ahhoz kell megtalálni a megfelelő részvételi formát is. Az Európai Szolidaritási Testület kitágította a fogadó szervezetek körét a

¹⁷ Lásd erről bővebben: European Solidarity Corps Programme Guide 2023.

https://youth.europa.eu/d8/sites/default/files/inline-files/european_solidarity_corps_guide_2023_en.pdf

¹⁸ Ez 2024-től már minimum 5 főre módosult és nincs felső határa.

civil-nonprofit szervezetektől kezdve az intézményeken át a forprofit szervezetekig. Ez utóbbiakkal kapcsolatosan Gabriella Civico arra hívta fel a figyelmet, hogy a forprofit fogadó szervezeteknek – különösen a szakmai gyakorlatok esetében – alá kellene írniuk egy minőségi chartát, ami tartalmazza a mentoráláshoz, a világos oktatási célokhoz, a megfelelő fizetéshez és az egészségbiztosításhoz való jogot (Civico 2017:107).

Irányítási struktúra. Az Európai Szolidaritási Testület programjának közvetlen végrehajtója az Európai Bizottság Oktatásügyi, Ifjúsági, Sport és Kulturális Főigazgatósága – általános felelősséget vállalva a felügyeletért és a koordinációért – az Európai Oktatási és Végrehajtó Ügynökség (European Education and Culture Agency, EACEA) által. Az ügynökség alá tartozik olyan intézkedések végrehajtása, mint a Humanitarian Aid, a biztosítás, az általános online tréning és az online nyelvi támogatás, a csoportos önkéntesség kiemelt területeken, a minőségbiztosítás, valamint a centralizált hálózati aktivitás. Az Európai Bizottság Oktatásügyi, Ifjúsági, Sport és Kulturális Főigazgatóságának közvetett irányítása alá tartoznak a Nemzeti Ügynökségek, amelyek felügyelik és szervezik az önkéntes tevékenységeket, a szolidaritási projekteket, a decentralizált hálózati aktivitást, a minőségbiztosítást, valamint az Információs Központot.¹⁹

*Az Európai Szolidaritási Testület 2018 és 2020 közötti tevékenysége számokban.*²⁰ Az Európai Szolidaritási Testület hároméves működését a közezők jellemezték: 456 275 fiatal fejezte ki érdeklődését és csatlakozási szándékát az által, hogy regisztrált az Európai Szolidaritási Testület Portálján. 72 százaléka az önkénteseknek nő, és a programokban résztvevők 41 százaléka kevesebb lehetőséggel rendelkező (hátrányos helyzetű) fiatal volt.

A Covid-19 járvány hatása az Európai Szolidaritási Testület működésre. A Covid-19 járvány sajátos helyzetet teremtett az önkéntes projektek megvalósítása során. Több tanulmány (lásd például: Strecker – Pitschmann 2022; Jezowski – Poszytek 2022; Dostál 2023) foglalkozott azzal, hogy a globális és az európai szolidaritásra – és ezen belül az uniós szolidaritási programokra – milyen hatással volt a járvány. Tanja Strecker és Ashley Pitschmann (2022)

¹⁹ Az Információs központot az osztrák nemzeti iroda koordinálja, lásd <https://www.salto-youth.net/rc/solidarity/>

²⁰ Forrás: https://wayback.archive-it.org/12090/20230331134457/https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-overview/european-solidarity-corps-performance_en

tanulmányukban azt – az Európai Szolidaritási Testület programjaira nézve is konzekvenciákkal járó – a kérdést teszik fel, hogy a Covid-19 járvány tartósan megváltoztatja-e szolidaritási gyakorlatokat és az önkéntességet, és ha igen, akkor hogyan. Elemzésükben bemutatják, hogy miként változott az önkéntesség a válság első hónapjaiban és ezek mennyire voltak átmenetiek, illetve tartósak. Mateusz Jezowski és Paweł Poszytek (2022) az e-önkéntességre fókuszálva egy felmérés eredményeit közlik, amelyet a Lengyelországba érkező külföldi önkéntesek körében végeztek. Eredményeik szerint az önkéntesek gyorsan alkalmazkodtak a megváltozott helyzethez és offline önkéntességüket gyorsan felváltotta az online önkéntesség (például bevásárlások intézése idősek számára, idegen nyelv tanítása, online coaching és pszichológiai tanácsadás). Jakub Dostál (2023) szövegelemzésen alapuló írásában azt állapítja meg, hogy a Szolidaritási Testület pályázati kiírásai az első évben nem foglalkoztak a világjárvánnyal és a kiírásoknak csak alig 8 százaléka nevesítette a pandémiát a projektek fő vagy másodlagos okaként. Ugyanakkor a nemzetközi önkéntesség online piactere lehetőséget adott arra, hogy az Európai Szolidaritási Testületbe bevont 55 partnerország virtuálisan kapcsolatot tudott tartani egymással.

AZ ELEMZÉS CÉLJAI ÉS MÓDSZERTANA

Elemzésünknek két fő célja van: egyrészt megmutatni, hogy miként alakultak 2014 és 2017 között az Európai Önkéntes Szolgálat keretében Magyarországon fogadott önkéntesek jellemzői (számuk és a küldő országok tekintetében). Másrészt feltárjuk a 2018 és 2023 között, már az Európai Szolidaritási Testület programjai által fogadott és támogatott önkéntesek sajátosságait (számuk, nemük, életkoruk, foglalkoztatási státuszuk, küldő és fogadó országok, fogadó városok, illetve megyék, valamint önkéntességük jellege és hossza) tekintetében.

A másodlagos elemzés adatforrását a Tempus Közalapítvány Erasmus+ és Európai Szolidaritási Testület Programiroda által rendelkezésre bocsátott, Excel adatbázisban gyűjtött primer adatok jelentették.²¹

²¹ A szerzők ezúton mondanak köszönetet Tempus Közalapítvány Erasmus+ Európai Szolidaritási Testület Programirodájának és Kiss Márta projekt koordinátornak a rendelkezésre bocsátott primer adatokért.

1. táblázat. A rendelkezésre bocsátott adatok jellemzői

Fogadott önkéntesek	2014-2017	2018-2020	2021-2023
száma	X	X	X
neme	n.a.	n.a.	X
életkora	n.a.	n.a.	X
foglalkoztatási helyzet	X	X	n.a.
egyéni/csoportos önkéntesség	n.a.	X	n.a.
önkéntesség időtartama	n.a.	n.a.	X
küldő ország	X	X	X
fogadó város	X	X	n.a.
fogadó megye	n.a.	n.a.	X
Küldött (támogatott) önkéntesek	2014-2017	2018-2020	2021-2023
száma	n.a.	n.a.	X
neme	n.a.	n.a.	X
életkora	n.a.	n.a.	X
fogadó ország	n.a.	n.a.	X
önkéntesség időtartama	n.a.	n.a.	X

Ahogy az 1. táblázat alapján látható, nagyon hiányosak és eltérő adatgyűjtési szempontok szerinti voltak a másodelemzésre megkapott primer adatok. Az adatgyűjtés 2014-től kezdődött, ami az Erasmus+ Youth in Action Program indulásával esett egybe, és 2017-tel, az Európai Önkéntes Szolgálat utolsó évével zárult. Ebben az időszakban a Magyarországon fogadott külföldi önkéntesek számáról, küldő országukról, magyarországi fogadó városukról, illetve az önkéntesek szociodemográfiai adatai közül csak korábbi foglalkoztatási helyzetükről voltak adatok (1. táblázat). Elemzésünk első részében ezeket az eredményeket mutatjuk be.

2018-tól, az Európai Szolidaritási Testület működésétől számítva 2020-ig a Covid-19 járvány első évéig rendelkezünk adatokkal a külföldi, fogadott önkéntesek számáról, a küldő országról, a fogadó városról, az önkéntesség jellegéről (egyéni vagy csoportos), a szociodemográfiai adatok közül pedig az önkéntes korábbi foglalkoztatási helyzetéről. Ezen időszak adatainak elemzésére az alfejezet második részében kerül sor.

A 2021 és 2023 közötti időszakban ugyancsak az Európai Szolidaritási Testület égisze alatt fogadott külföldi önkéntesek számáról, a küldő országról, a fogadó megyéről, illetve az önkéntesség hosszáról (napokban) vannak adataink. Az önkéntesek szociodemográfiai helyzetét illetően ismerjük nemüket, életkorukat, de nincsenek adatok korábbi foglalkoztatási helyzetükről. Ezen időszak bemutatására szintén az alfejezet második részében kerül sor.

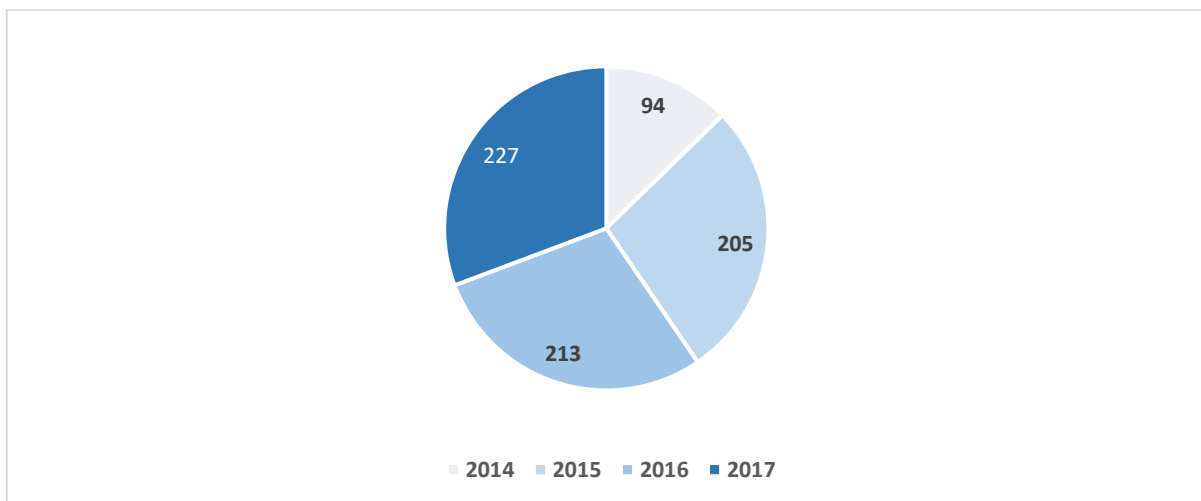
A Magyarországról támogatott (küldött) önkéntesekre vonatkozólag csak 2021 és 2023 között álltak rendelkezésünkre adatok, úgymint: a fogadó ország, az önkéntesség időtartama (napokban), valamint az önkéntesek szociodemográfiai helyzetét illetően ismerjük nemüket, életkorukat, de nincsenek adatok korábbi foglalkoztatási helyzetükről.

Az adatok tisztítása, összevonása és (újra)kódolása után az adatelemzést Microsoft SPSS 24.0 programmal végeztük. Az elemzés során jelentkező eltérő esetszámokat az adathiányok magyarázzák.

AZ EURÓPAI ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT KERETÉBEN FOGADOTT KÜLFÖLDI ÖNKÉNTESEK 2014–2017 KÖZÖTT

Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében 2014 és 2017 között 739 külföldi önkéntes érkezett Magyarországra, évenként növekvő számban (1. ábra). A négy vizsgált évben a fogadott önkéntesek száma közel két és félszeresére (94 főről 227 főre emelkedett).

1. ábra. Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében fogadott önkéntesek száma 2014 –2017 között (fő)

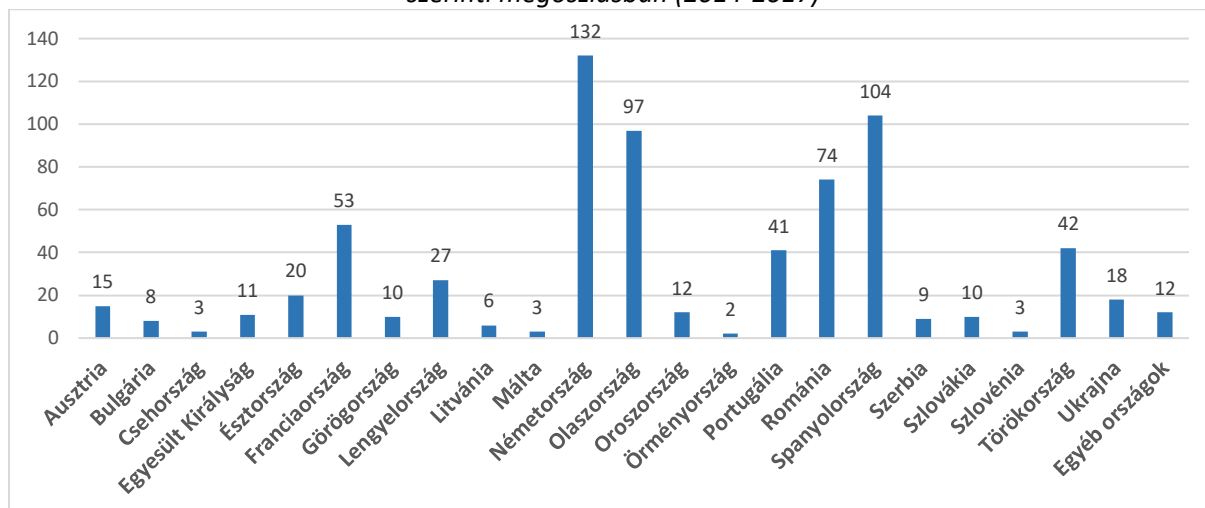

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A legtöbb külföldi önkéntes Németországból, Spanyolországból, Olaszországból, Romániából, Franciaországból, Portugáliából és Törökországból érkezett (2. ábra). A küldő országoknak ez a sorrendje csak részben igazolja Brandenburg és munkatársainak (2017) az EVS-önkéntesek rekrutációjára vonatkozó megállapításait. Magyarországra is jelentős számú dél-európai önkéntes érkezett 2014 és 2017 között, ugyanakkor látható egy kulturális hagyományokra alapozódó kapcsolatrendszer leképeződése is (lásd például Németország, Románia vagy

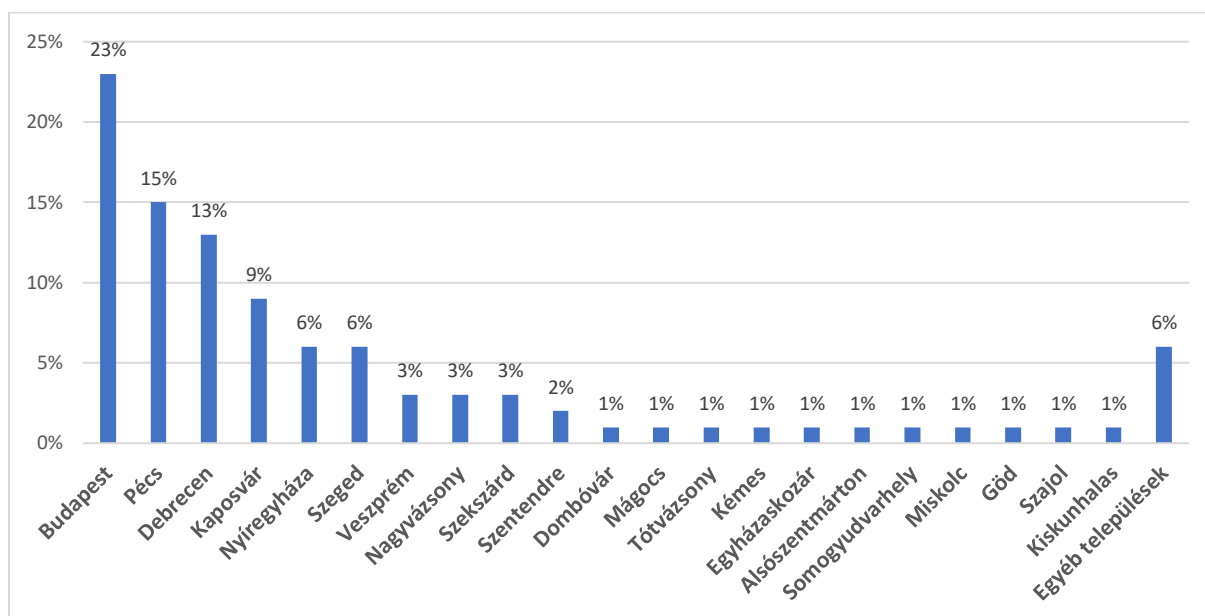
Törökország, illetve Franciaország esetében). Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy egyes szomszédos országokból (Szlovákiából, Szlovéniából, Szerbiából, Ausztriából) nagyon kisszámú önkéntes érkezett.

2. ábra. Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében fogadott önkéntesek száma (fő) a küldő ország szerinti megoszlásban (2014-2017)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

3. ábra. Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében fogadott önkéntesek megoszlása a magyarországi fogadó települések (2014-2017) százalékos megoszlása szerint

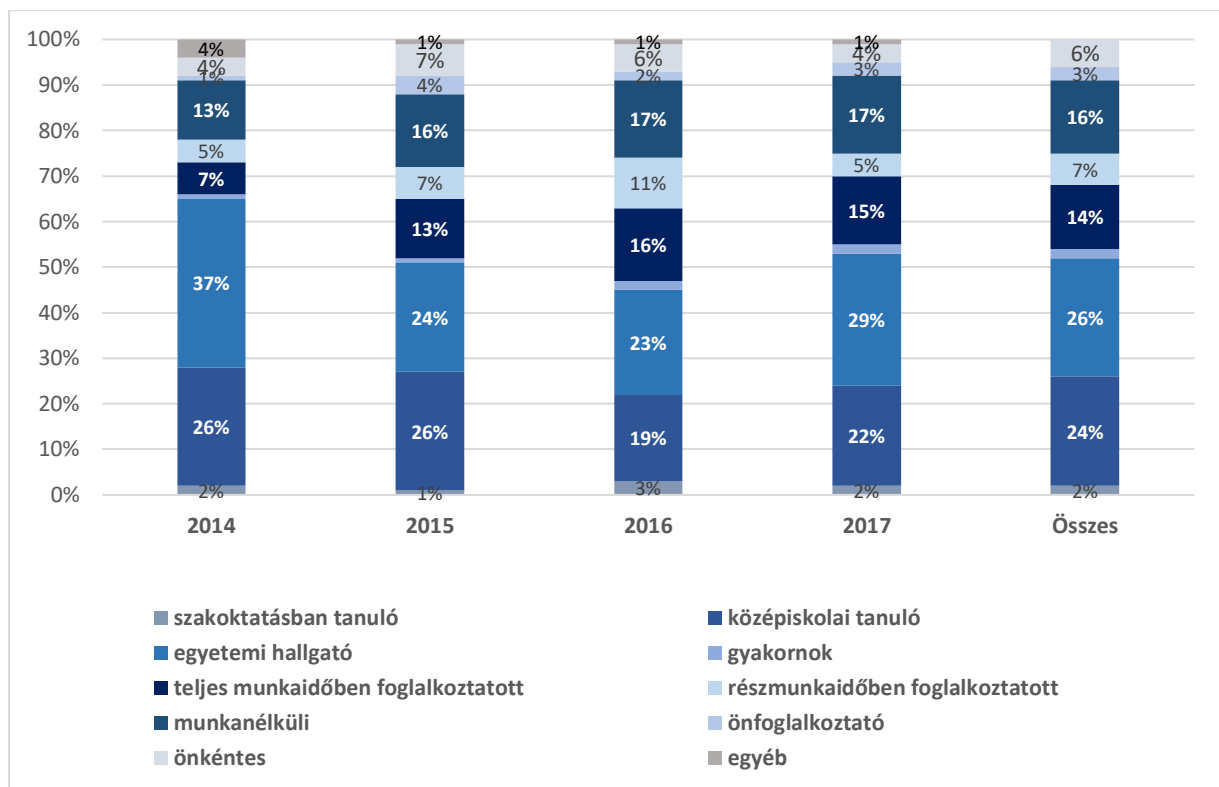
Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A magyarországi fogadóvárosok tekintetében 492 külföldi önkéntes esetében rendelkezünk adattal (3. ábra). Az önkénteseknek valamivel több mint a fele három városban töltötte

önkéntes szolgálatát: Budapesten (23 százalékuk), Pécsen (15 százalékuk) és Debrecenben (13 százalékuk). További 49 százalékuk 5 megyeszékhelyen (Kaposváron, Nyíregyházán, Szegeden, Veszprémben, Miskolcon) valamint 8 városban és 6 községben volt önkéntes (3. ábra). Ez a fajta területi megoszlás egyrészt egy erős nagyvárosi koncentrációt mutat, fővárosi és megyeszékhelyi túlsúllyal. Ugyanakkor nem elhanyagolható annak a kisszámú külföldi önkéntesnek a jelenléte sem, aki kistérségeken végezte önkéntes szolgálatát.

Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében önkéntességüket 2014 és 2017 között Magyarországon töltő önkéntesek szociodemográfiai jellemzői közül csak a megelőző foglalkoztatási helyzetükről rendelkezünk adatokkal (4. ábra).

4. ábra. Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében fogadott önkéntesek megoszlása megelőző foglalkoztatási helyzetük szerint 2014 és 2017 között (%)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Eszerint a 739 önkéntes megelőző foglalkoztatási státusza szerint két domináns csoport rajzolódott ki: közel azonos arányban voltak az egyetemisták (az összes 26 százaléka) és a középiskolai tanulók (az összes 24 százaléka). Mindez közvetve azt is mutatja, hogy a Magyarországra érkező önkéntesek közel fele fiatal és még közép- vagy felsőfokú tanulói

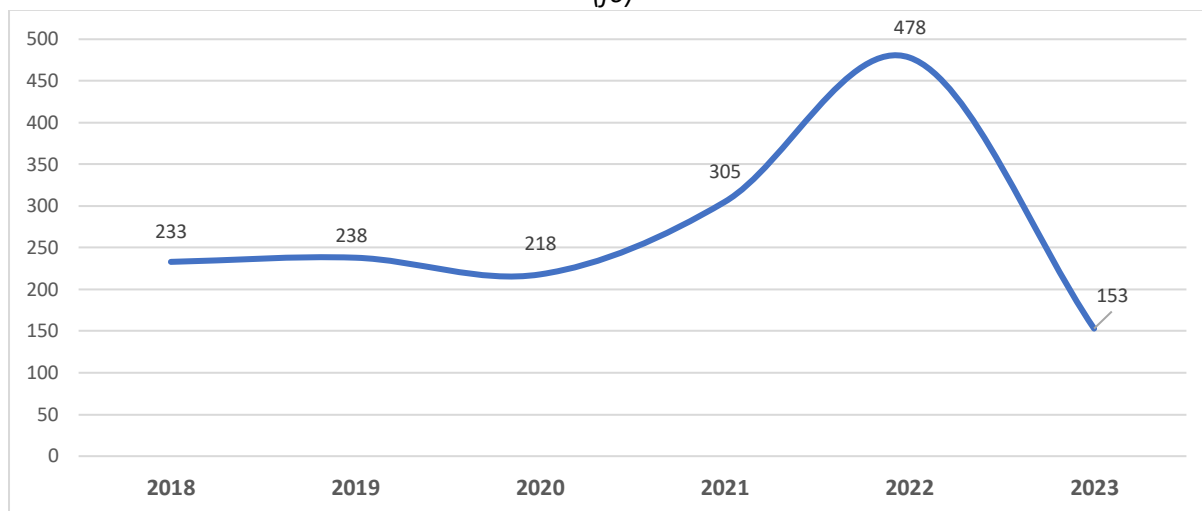
jogviszonyban volt. Számottevő volt még a munkanélküliek (az összes 16 százaléka) és a teljes munkaidőben foglalkoztatottak aránya (az összes 14 százaléka).

Az évenkénti adatok azonban arra mutatnak rá, hogy 2014-ben az egyetemista önkéntesek aránya még elérte a 37 százalékot, majd ezt követően lecsökkent, és 2017-ben már 29 százalék volt. A középiskolai önkéntesek aránya 2014-ben még 26 százalék körül mozgott, majd 2017-ben 22 százalékon állapodott meg. Mindezekkel szemben mind a munkanélküli, mind pedig a teljes foglalkoztatásban lévő önkéntesek aránya fokozatosan nőtt. A munkanélküli önkéntesek aránya a 2014-es 13 százalékról a vizsgált időszak végére 17 százalékra, a teljes foglalkoztatottaké pedig megkétszereződött, 7 százalékról 15 százalékra emelkedett.

AZ EURÓPAI SZOLIDARITÁSI TESTÜLET KERETÉBEN FOGADOTT KÜLFÖLDI ÖNKÉNTESEK, 2018–2023

Az Európai Szolidaritási Testület keretében fogadott önkéntesek száma összesen 1625 főt tett ki 2018 és 2023²² között.

5. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében fogadott önkéntesek száma 2018 és 2023 között (fő)

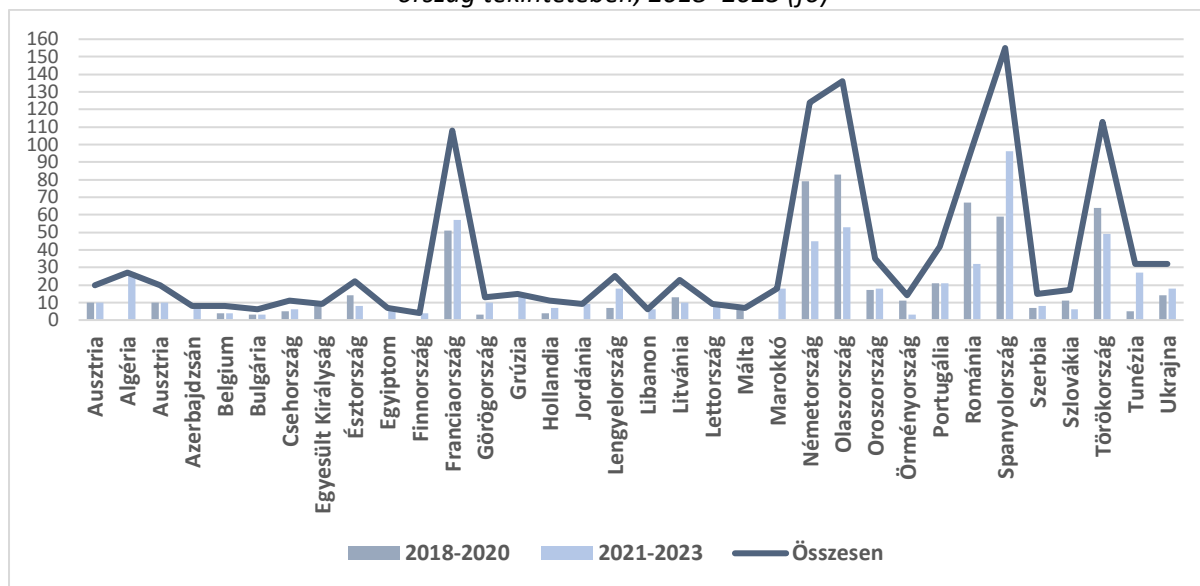
Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Ahogy az 5. ábrán látható, 2018-ban és 2019-ben nem nagyon változott, és a Covid-19 járvány első évében is alig egy százalékkal (218 főre) esett vissza – az előző évi 238 főhöz képest – az

²² A 2023-as év nem a végleges számot mutatja a 2024-re áthúzódó önkéntességek miatt.

önkéntesek száma. Ezt követően 2021-ben már 305 főre, 2022-ben pedig 478 főre növekedett a számuk. A 2023-as adatok tájékoztató jellegűek, mert némely önkéntes projektje áthúzódik a 2024-es évre, és itt most csak a 2024 márciusáig önkéntességüket befejezők száma látható. Magyarországra 2018 és 2023 között a legtöbb önkéntes Spanyolországból (155 fő), Olaszországból (136 fő), Németországból (124 fő) Törökországból (113 fő) és Franciaországból (103 fő) érkezett (6. ábra).

6. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása a küldő ország tekintetében, 2018–2023 (fő)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A legnagyobb számú önkéntest küldő országoknak ez a fajta sorrendje megerősíti egyrészt a Brandenburg és munkatársai (2017) által – az Európai Önkéntes Szolgálat kapcsán leírt – megállapítását a dél-európai önkéntesek aktivitására vonatkozólag. Másrészt ez esetben is utal a szomszédsági, illetve bizonyos nemzeti, kulturális kapcsolatokra (lásd Franciaország és Törökország).

Ugyanakkor, ha részletesebben is megnézzük az adatokat azt láthatjuk, hogy a Covid-19 járvány után (2021 –2023 között) egyfajta átrendeződés figyelhető meg a Magyarországra érkező külföldi önkéntesek küldő országát illetően:

- A pandémia előtti időszakhoz képest csökkent az Olaszországból, Törökországból, Németországból Magyarországra érkező önkéntesek száma.

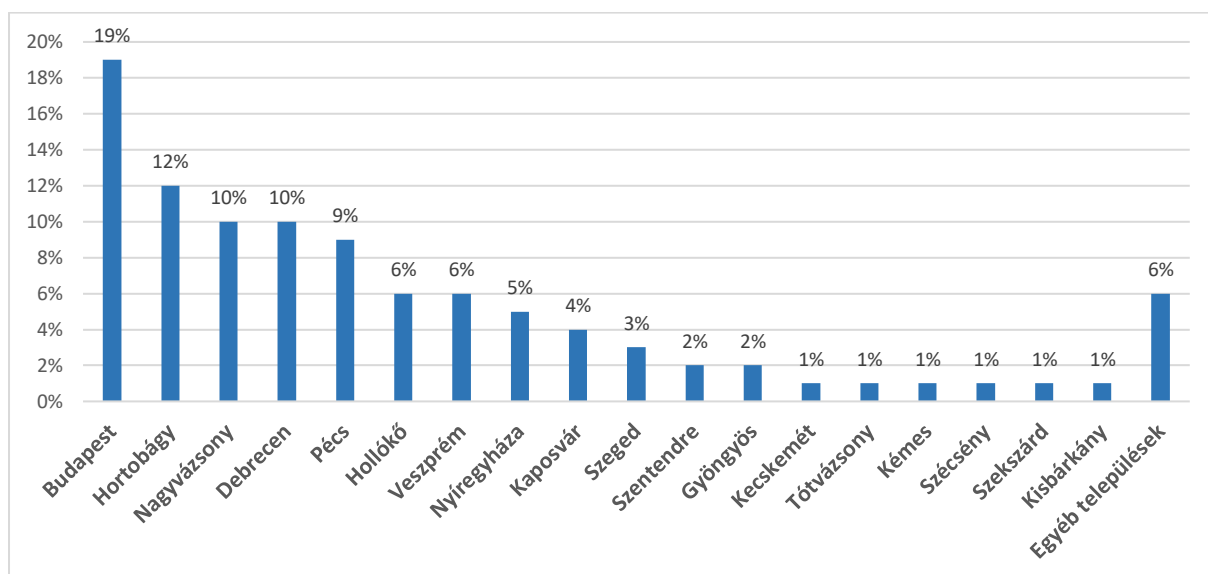
- Csökkent a szomszédos országokból (Románia, Szlovákia), illetve nem, vagy alig változott egyes közép- és kelet-európai országokból (például Ausztria, Bulgária, Csehország, Szerbia) fogadott önkéntesek száma, de megnőtt például a lengyel és az ukrán önkénteseké.
- A korábbiakhoz képest pedig szembetűnően megemelkedett a földrajzilag Európán kívüli országokból (lásd Algéria, Azerbajdzsán, Grúzia, Jordánia, Libanon, Marokkó, Tunézia) származó külföldi önkéntesek száma.

Az önkéntes projektek lehetőséget adnak országon belüli önkéntes projektek megvalósítására is. Az adatok azt mutatták, hogy 2018 és 2023 között az önkéntesek 16 százaléka volt olyan magyar önkéntes, aki egy önkéntes projekt keretében Magyarországon töltötte önkéntes szolgálatát.

Az Európai Szolidaritási Testület keretében 2018–2020 között Magyarországra érkező külföldi önkéntesek magyarországi fogadó települései, foglalkoztatási helyzete és önkéntességének jellege

A 2018 és 2020 közötti időszakban összesen 689 külföldi önkéntes teljesített szolgálatot Magyarországon, akiknek 34 százaléka 2018-ban, 35 százaléka 2019-ben, 31 százaléka pedig 2020-ban érkezett.

7. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása a magyarországi fogadó települések alapján 2018 –2020 között (%)

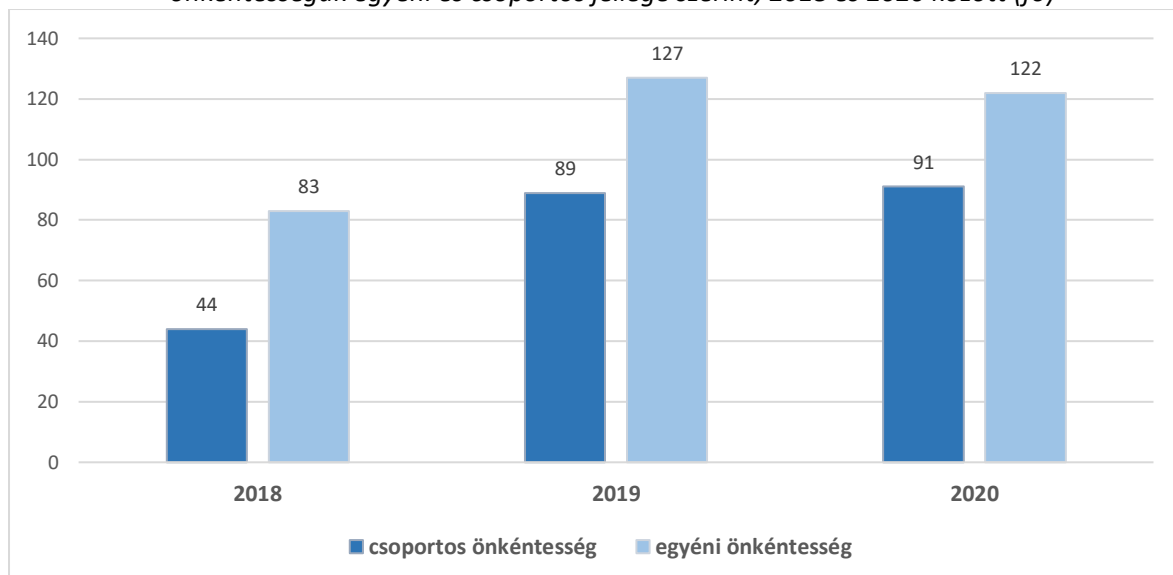

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A 2018 és 2020 között Magyarországon lévő összes külföldi önkéntes fogadó városainak sorát Budapest vezette, ugyanis 607 fő adatai alapján az összes önkéntes 19 százaléka a fővárosban töltötte önkéntességét (7. ábra). Köztudott, hogy az olasz és a spanyol önkéntesek kifejezetten budapesti fogadó szervezeteket keresnek. A további négy település közül Hortobágy község népszerűségét természeti-, környezetvédelmi értékei, míg Nagyvázsony községét a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület projektjei magyarázhatják (lásd Szokolay 2023). Debrecen és Pécs megyeszékhelyek követték a két községet a rangsorban, mint nagyobb arányú külföldi önkéntest fogadó települések. Pécssett a 2010-es Európai Kulturális Fővárosa program óta továbbra is jelentős a külföldi önkéntesek jelenléte. Hasonló okok magyarázzák Veszprém „helyezését” is, hiszen 2023-ban Európa Kulturális Fővárosa volt a megyeszékhely (lásd Szendrei – Timár – Happ 2023) és ezekben az években már az előkészületi programok zajlottak. A további, külföldi önkéntest számottevő arányban fogadó magyarországi települések sorában még öt megyeszékhelyet, három várost és három községet találtunk.

A külföldi önkéntesek önkéntességének jellegéről 556 fő esetében rendelkezünk adatokkal 2018–2020 között. Az elemzés azt mutatta, hogy mind a három vizsgált évben nagyobb számú önkéntest vonzott az egyéni, mint a csoportos önkéntesség (8. ábra).

8. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása önkéntességük egyéni és csoportos jellege szerint, 2018 és 2020 között (fő)

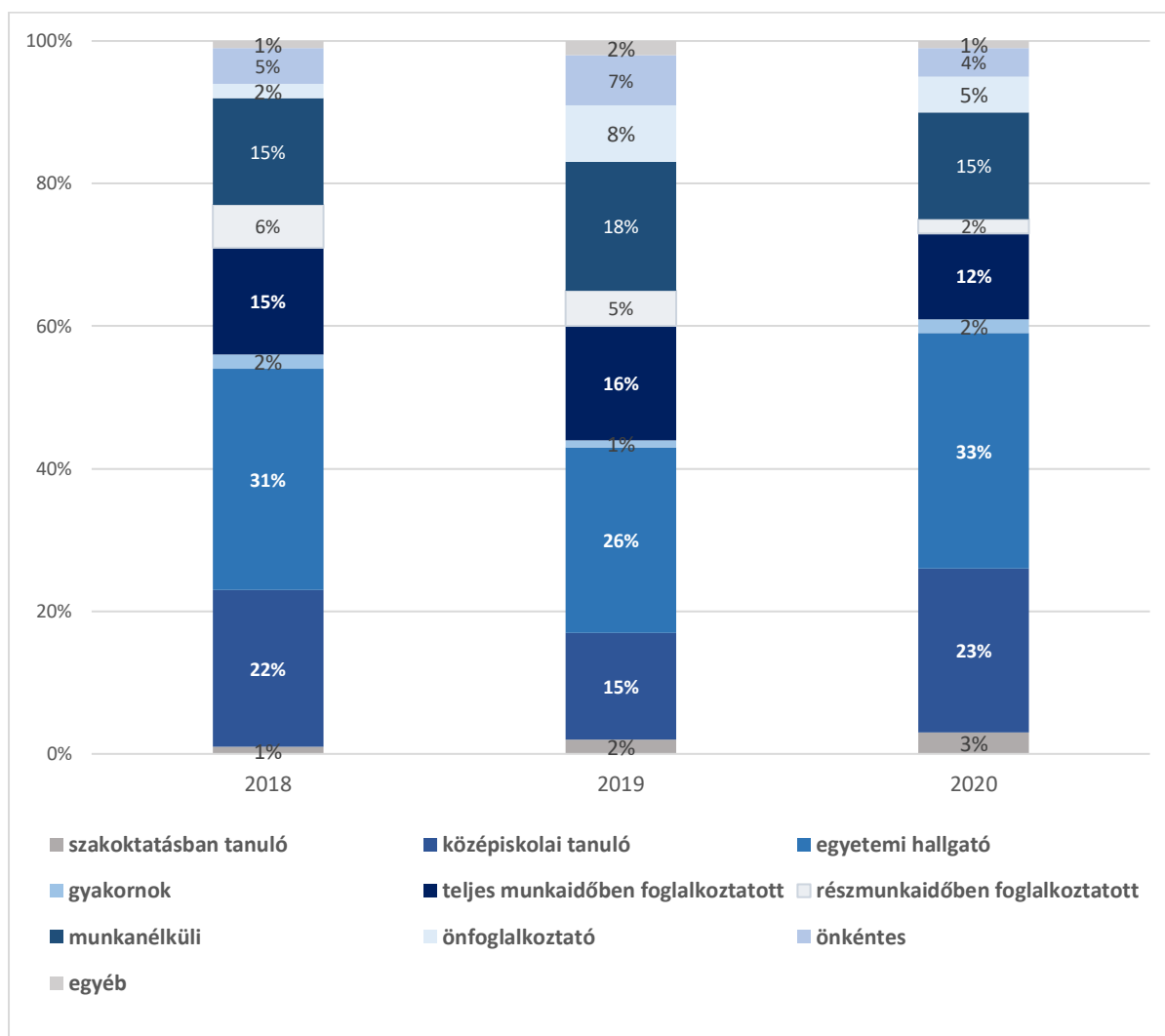

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Ugyanakkor az is látható, hogy a csoportos önkéntesek száma 2018 és 2020 között kétszeresére (44 főről 91 főre), míg az egyéni önkéntesek száma (83 főről 122 főre) csak másfélszeresére nőtt.

A 2018 és 2020 között Magyarországra érkező külföldi önkéntesek korábbi foglalkoztatási státuszának jellemzői alapján megállapítható, hogy az önkéntesek (689 fő) 75-83 százaléka négy foglalkoztatási csoportból rekrutálódott (9. ábra). Legnagyobb arányban (26-33 százalékban) egyetemisták voltak, akiket a középiskolai tanulók követnek (15-23 százalékban), közel hasonló megoszlásban pedig a teljes munkaidőben foglalkoztatottak (12-15 százalék) és a munkanélküliek (15-18 százalék).

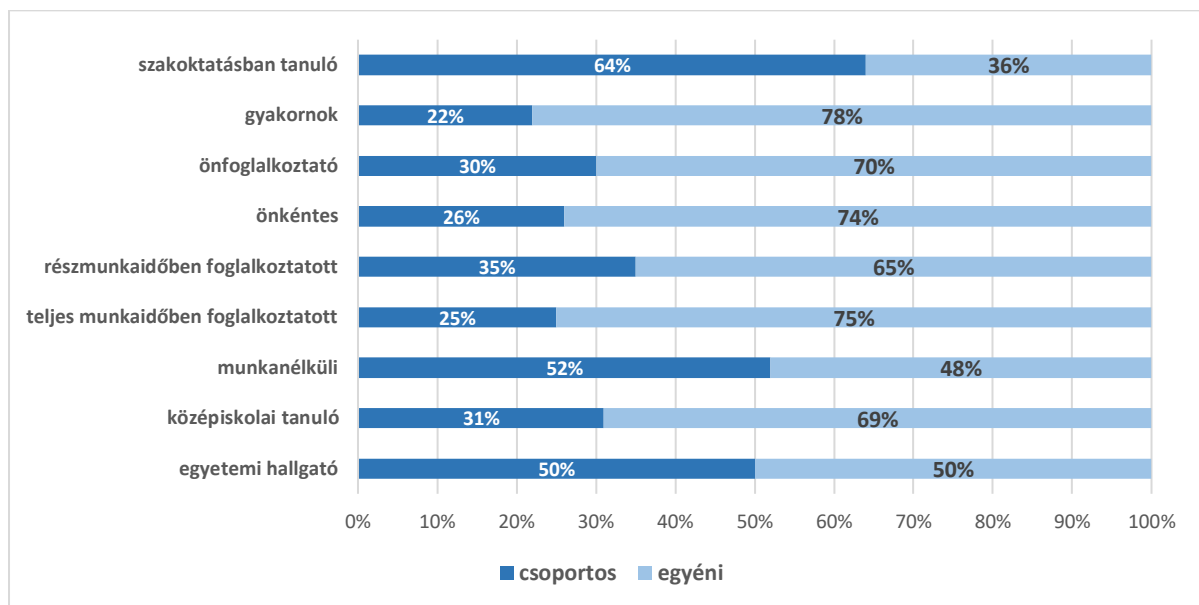
9. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása korábbi foglalkoztatási helyzetük alapján, 2018 és 2020 között (fő)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A korábbi foglalkoztatási státusz és az önkéntesség jellege szoros összefüggést mutatott. A csoportos önkéntesség leginkább a szakoktatásban tanulókra, a munkanélküliekre, valamint az egyetemistákra volt jellemző (10. ábra). Ennek alapján az feltételezhető, hogy ez a három csoport olyan önkéntes projekteken vesz részt, amelyekben nagy számú önkéntesre van szükség rövidebb-hosszabb ideig. Ezzel szemben az egyéni önkéntesség a korábbi gyakornokok, a teljes munkaidőben foglalkoztatottak, a magukat önkéntesként megjelölők és meglepő módon a középiskolai tanulók körében mutatkozott dominánsnak. Ez arra utal, hogy az egyéni önkéntesség vállalása a már munkatapasztalatokkal rendelkezők, vagy azt megszerezni kívánók körében mutatkozik gyakoribbnak.

10. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása korábbi foglalkozásuk és önkéntességük jellege szerint, 2018 és 2020 között (%)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Az Európai Szolidaritási Testület keretében 2021 –2023 között Magyarországra érkező külföldi önkéntesek demográfiai jellemzői, magyarországi fogadó megyéjük és önkéntességük időtartama

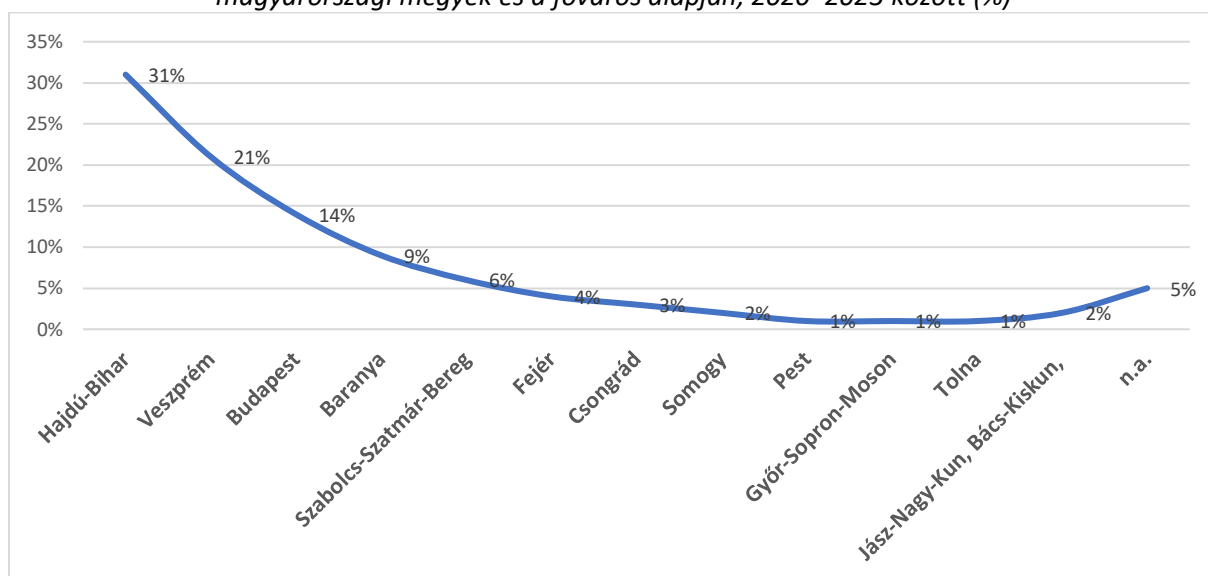
2021 és 2023 között 936 fogadott önkéntesről voltak adataink, akiknek 33 százaléka 2021-ben, 51 százaléka 2022-ben, 16 százaléka pedig 2023-ban volt önkéntes. Életkoruk szerint az önkénteseket csoportokba osztottuk: 18-24 évesek és 25-30 év közöttiek, amit az indokolt,

hogy így láthatóvá válik egy tanulói (középiskolai, egyetemista) és egy munkaerőpiaci (foglalkoztatott, munkanélküli) csoport, mivel az önkéntesek korábbi foglalkoztatási helyzetéről nem rendelkezünk adatokkal.

A 2021 és 2023 között Magyarországon önkéntességet vállalók 37 százaléka volt férfi és 63 százaléka nő, ami hasonló arányú női túlsúlyt mutat, mint amit Brandenburg és munkatársai (2017) az EVS-önkéntesek körében mértek. A fogadott önkéntesek életkora 18 és 30 év között mozgott, az átlagéletkor 22,4 év volt és közel háromnegyedük a tanulói csoportba tartozott, azaz 18 és 24 év közötti volt, míg a 25-30 évesek aránya 26 százalék körül alakult. Mindez arra utal, hogy a magyarországi önkéntes projektek leginkább a tanulói korosztályt vonzzák.

A külföldi önkéntesek 2021 és 2023 közötti időszakban végzett tevékenysége 12 magyarországi megyében realizálódott (11. ábra). Majd egyharmaduk Hajdú-Bihar, egyötödük Veszprém megyében, 14 százalékuk pedig Budapesten teljesített szolgálatot, illetve az önkéntesek további 34 százaléka további 8 megyében volt önkéntes. Mindez véleményünk szerint arra utal, hogy területileg egyfajta koncentrálódás alakul ki magyarországi önkéntes projektekben is. Ebben szerepe lehet az önkéntesek egymás közti információcserájének és csak az igazán vállalkozó szelleműek mennek „ismeretlenebb” vagy „nem felkapott” helyekre önkéntesnek.

11. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldi önkéntesek megoszlása a magyarországi megyék és a főváros alapján, 2020–2023 között (%)

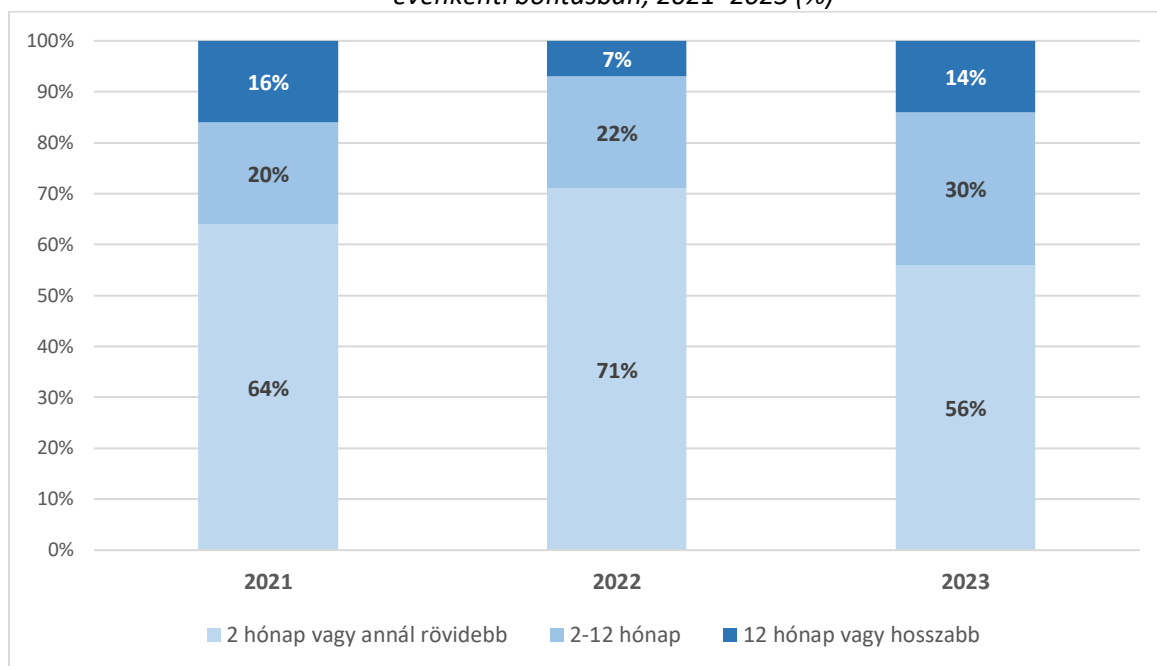

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Érdemes megjegyezni, hogy nyolc magyarországi megyében – Békés, Borsod, Fejér, Komárom, Nógrád, Somogy, Tolna és Zala – nem volt olyan fogadó szervezet, amely megfelelő önkéntes programot tudott volna kínálni külföldi önkéntesek számára.

A rendelkezésre bocsátott adatbázisban csak az önkéntes napok száma szerepelt, ezért ezt kategorizáltuk, aminek alapján három csoportot kaptunk: a 2 hónapig vagy annál kevesebb ideig, a 2-12 hónapig és végül pedig a 12 hónapig vagy annál hosszabb ideig önkéntes szolgálatot teljesítőket. Az elemzés azt mutatta, hogy önkéntesség időtartama évenként eltért, az első időszakban kissé felülreprezentáltak voltak az egy évig vagy azon túli önkéntesek, 2022-ben a 2 hónap vagy annál rövidebb időre érkezők, az utolsó időszakban pedig a 2-12 hónap közötti időtartamra érkezők csoportjai (12. ábra).

12. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében érkező külföldiek önkéntességének hossza évenkénti bontásban, 2021–2023 (%)

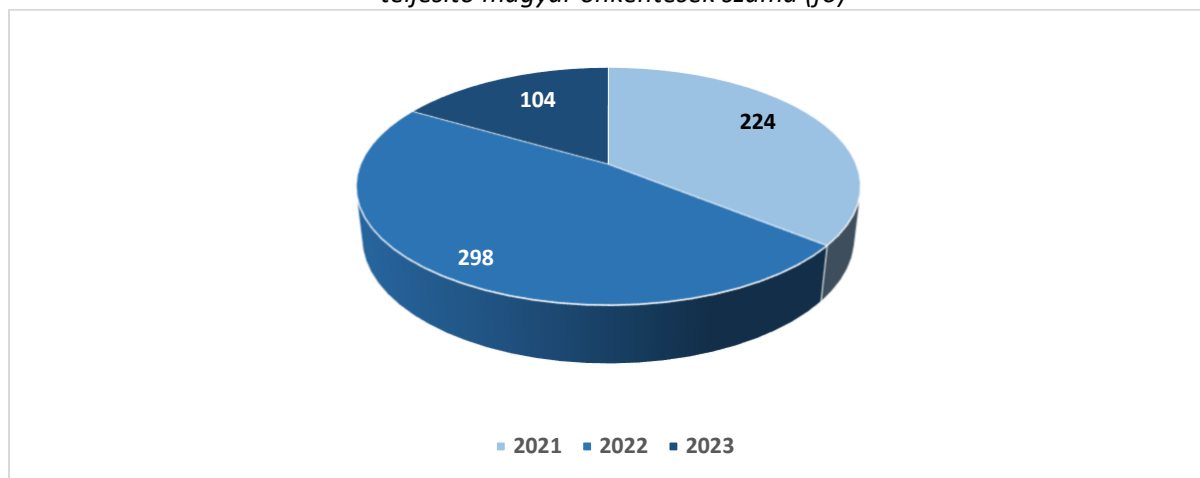
Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Az önkéntesség hossza nemcsak évenként, hanem nemeként is eltért. Míg a férfiaknak 72 százaléka, addig a nőknek csak 63 százaléka volt 2 hónapig vagy annál kevesebb ideig önkéntes. A 2-12 hónapot teljesítő önkéntesek között arányaiban több volt a nő. Az életkori csoportok szerinti elemzés szerint a 2 hónapig vagy annál rövidebb időre érkezők inkább a fiatalabb, míg az egy évnél hosszabb időre érkezők inkább az idősebb korcsoportból kerültek ki.

AZ EURÓPAI SZOLIDARITÁSI TESTÜLET KERETÉBEN TÁMOGATOTT MAGYAR ÖNKÉNTESK KÜLFÖLDI ÖNKÉNTESSEGE, 2021–2023

Adataink szerint 2021 és 2023²³ között összesen 626 magyar fiatal végzett külföldön önkéntes szolgálatot. 2021-ben az összes önkéntes 35 százaléka, 2022-ben 48 százaléka és 2023-ban pedig 18 százaléka volt önkéntes külföldön (13. ábra).

13. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében 2021 és 2023 között önkéntes szolgálatot teljesítő magyar önkéntesek száma (fő)

Forrás: Tempus Közalapítvány Európai Szolidaritási Testület Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Hasonlóan a fogadott önkéntesekhez, a magyarországi támogatott önkéntesek körében is női túlsúly volt tapasztalható, ugyanis 65 százalékuk nő, 35 százalékuk pedig férfi volt. A nemi megoszlás évenkénti vizsgálata azt mutatta, hogy egyre csökkent a férfi és egyre nőtt a női önkéntesek aránya (a 2021-es 38-62 százalékról 2023-ra 33-67 százalékra változott).

Az életkori kategorizáció szerint az önkéntesek háromnegyede 18-24 éves, míg negyede a 25-30 éves korcsoportba tartozott, ami szintén közel azonosnak mutatkozott a fogadott önkéntesek megoszlásához.

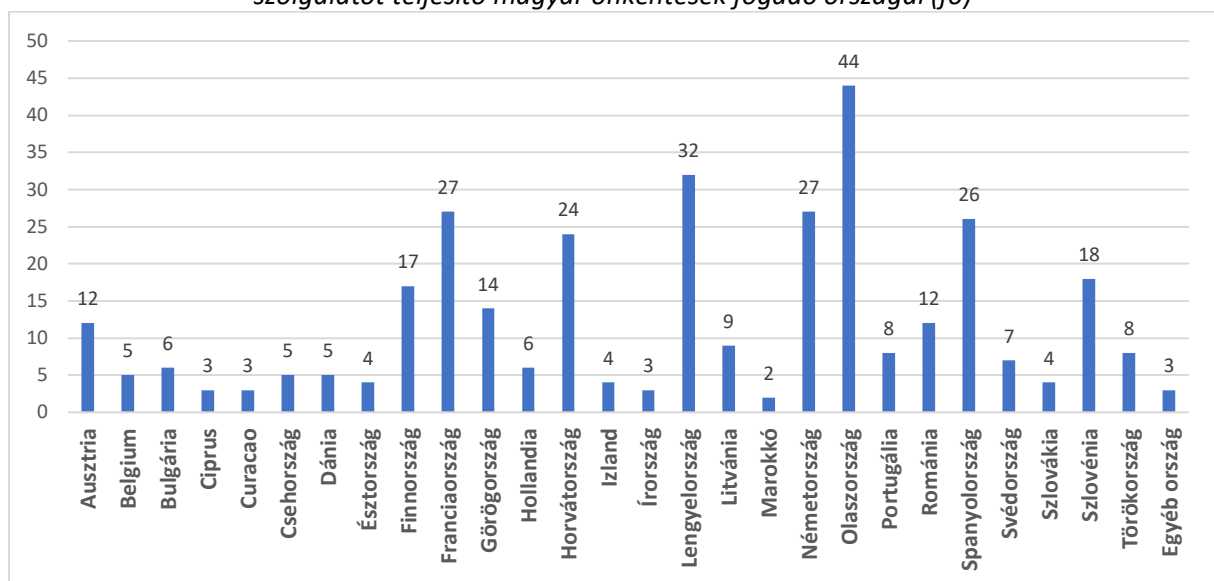
Figyelemreméltó, hogy a 2021 és 2023 között a támogatott magyar önkéntesek 54 százaléka (338 fő) utazott külföldre, míg 46 százalékuk (228 fő) Magyarországon vett részt valamilyen

²³ Itt is meg kell jegyeznünk, hogy a 2023-as adatok tájékoztató jellegűek, mert az önkéntes projektek nem naptári év szerint valósulnak meg. A közölt adatok a 2023 márciusáig lezárult tartózkodásokat jelzik.

önkéntes projekt megvalósításában. A 338 fő közel 30 országban töltötte el rövidebb-hosszabb önkéntes szolgálatát (14.ábra).

A támogatott magyar önkéntesek „top 10” országa: Olaszország, Lengyelország, Németország, Franciaország, Spanyolország, Horvátország, Szlovénia, Finnország és Görögország voltak. Noha szerepel egy-két távoli ország is a fogadó országok között, de úgy tűnik, a magyar önkéntesek főként a közeli országokban lévő önkéntes projekteket részesítik előnyben, illetve oda nyernek felvételt.

14.ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében 2021 és 2023 között külföldön önkéntes szolgálatot teljesítő magyar önkéntesek fogadó országai (fő)

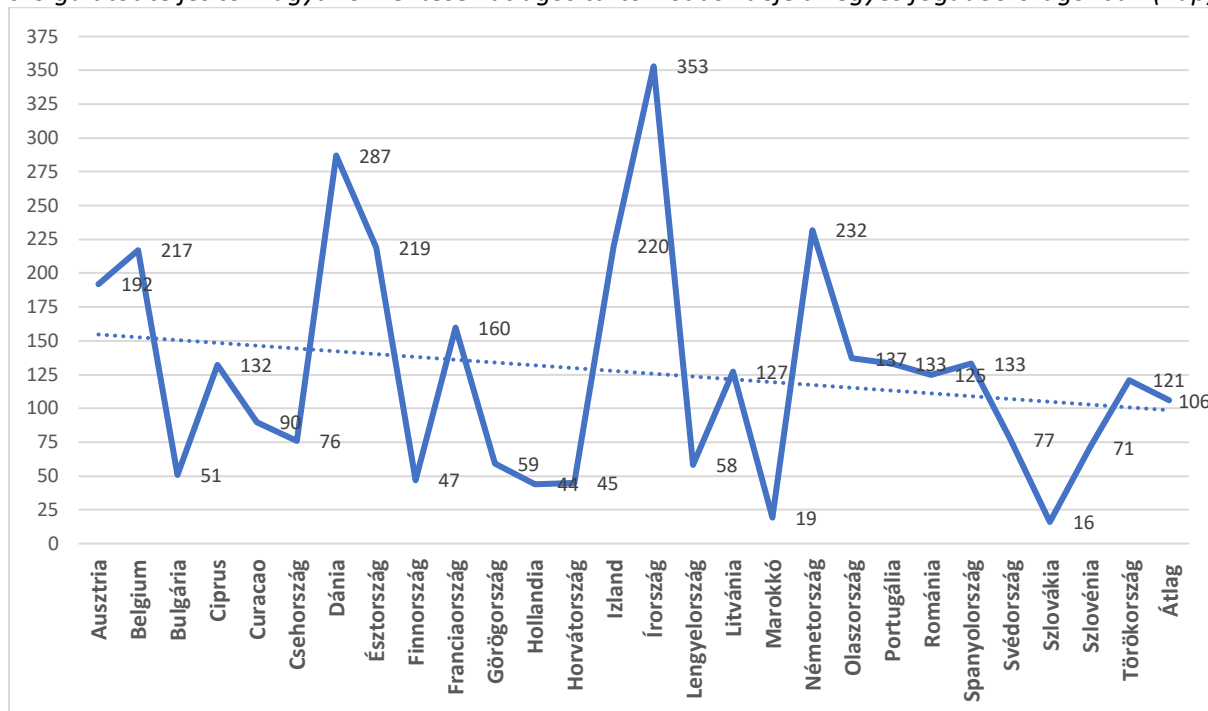
Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

A magyar önkéntesek átlagosan 106 napot (megközelítőleg 3,5 hónapot) töltöttek külföldön önkéntes szolgálaton. Egészen másképp alakul a „top” országok listája, ha az átlagos tartózkodási idejét nézzük meg az önkénteseknek (15. ábra). Ebben a listában Izland áll az első helyen, amit Dánia, Németország, Írország, Észtország és Belgium követ. A 15. ábra adataiból jól kivehető, hogy a legtöbb önkéntest vonzó „top” országokban 3-4 hónapot, illetve 2 hetet-1 hónapot töltenek el.

A részletesebb elemzés azt mutatta, hogy a minta 70 százaléka 2 hónapig vagy annál rövidebb ideig, 23 százaléka 2-12 hónapig, végül pedig 7 százaléka egy évnél hosszabb ideig volt önkéntes, ami hasonló a fogadott önkénteseknél megfigyelt arányokhoz. Az is megfigyelhető

volt, hogy 2021-ben felülreprezentáltak voltak a 2 hónapig vagy annál rövidebb idejű, 2023-ban a 2-12 hónap közötti önkéntesek.

15. ábra. Az Európai Szolidaritási Testület keretében 2021 és 2023 között külföldön önkéntes szolgálatot teljesítő magyar önkéntesek átlagos tartózkodási ideje az egyes fogadóországokban (nap)

Forrás: Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda adatai alapján saját készítésű ábra.

Az önkéntesség hossza a támogatott magyar önkéntesek körében is eltérő volt nemenként, és hasonló tendenciákkal, mint a fogadott önkénteseknél. Míg a férfiak 75 százaléka, addig a nőknek csak 65 százaléka volt 2 hónapig vagy annál rövidebb ideig önkéntes. Ezzel szemben a 2-12 hónapos időtartam esetén felülreprezentáltak voltak a nők. Korcsoportok szerint is eltéréseket tapasztaltunk, ugyanis míg a fiatalabb korcsoportban (18-24 évesek körében) felülreprezentáltak voltak azok, akik a rövid időtartamú önkéntességet vállaltak, addig az idősebbek közt relatíve többen voltak – akárcsak a fogadott önkéntesek mintájában – azok, akik 2-12 hónapig voltak önkéntesek.

ÖSSZEZÉS

Tanulmányunkban az elmúlt tíz év azon változásait vizsgáltuk a Tempus Közalapítvány Erasmus+ Programiroda által rendelkezésre bocsátott adatok alapján, amelyek képet adnak a

külföldi önkéntesek fogadásának és a magyar önkéntesek külföldi önkéntes szolgálatának jellemzőiről. Ezt a tíz évet két, az önkéntes szolgálatnak keretet adó pályázat és program működése határozta meg: az Európai Önkéntes Szolgálaté és az Európai Szolidaritási Testületé. Mindezzel összefüggésben elemzésünkben három időszakot különböztettünk meg a fogadott külföldi önkéntesek, és egy időszakot a magyarországi támogatott önkéntesek ismerveinek vizsgálatakor. Úgy mint a 2014 és 2017 közötti időszakot, amely még az Európai Önkéntes Szolgálat keretei között valósult meg. Majd pedig az Európai Szolidaritási Testület által – 2018–2020, és a (Covid-járvány utáni) 2021–2023 közötti időszakban – megvalósított önkéntes projekteket.

Noha eltérő adatokkal volt lehetőségünk az elemzést végrehajtani az egyes időszakokban, a következő általános megállapításokban összegezhetjük a fogadott külföldi önkéntesek jellemzőit:

- A nemzetközi vizsgálatok (lásd Brandenburg et al. 2017) eredményeihez hasonlóan a Magyarországra érkező külföldi önkéntesek között is a nők azok, akik nagyobb arányban vállalnak önkéntes szolgálatot, mint a férfiak. Ennek hátterében véleményünk szerint szociokulturális és gazdasági megfontolások is állhatnak.
- A Magyarországra érkező külföldi önkéntesek jelentős része közép- és felsőfokú tanulmányokat folytatott. Ennek alapján egyetértünk Brandenburg és munkatársainak (2017) megállapításával, és azt találtuk, hogy nem csak az EVS-, hanem az Európai Szolidaritási Testület önkéntes programjaiban is érvényesült az önkéntesség szelektivitása (vagy másnéven domináns státusz-modell sajátossága).
- Ugyanakkor adataink – a munkanélküliek növekvő részvételi aránya, mind az EVS, mind pedig az Európai Szolidaritási Testület keretében megvalósuló önkéntességben – arra is rámutattak, hogy különböző ösztönzők növelhetik bizonyos hátrányos helyzetű csoportok bevonódását a nemzetközi önkéntes szolgálatokba.
- Általánosságban elmondható, hogy Magyarországra is az „európai trendeknek” megfelelő küldő országokból érkeznek önkéntesek. Ugyanakkor a 2021-2023-as adatok elemzése arra hívja fel a figyelmet, hogy elindult egyfajta nem látványos átrendeződés a küldő országok tekintetében: számos önkéntes érkezett ebben az időszakban Európán kívüli országokból.
- Az önkéntesség időtartamának vizsgálata – amelyik időszakban ez lehetséges volt – arra utalt, hogy egyre nagyobb arányúak a rövid idejű önkéntes szolgálatok a külföldi

önkéntesek körében. Azt feltételezzük, hogy ennek hátterében a következő okok állhatnak: egyrészt az epizodikus önkéntesség mind nagyobb térnyerése, másrészt a projektkiírások időtartama, harmadrészt pedig az Európai Szolidaritási Testület program-ösztönzői, hiszen a hosszú távú önkéntesség jelentősen költségigényesebb mint a rövid távú. Ráadásul ez utóbbi szélesebb rétegeknek enged hozzáférést az önkéntes szolgálatokhoz ugyanannyi idő alatt.

A Magyarországról támogatott/küldött önkéntesek 2021 és 2023 közötti vizsgálatának eredményei alapján a következőket kell kiemelni:

- Míg a vizsgált időszakban 936 külföldi önkéntes teljesített szolgálatot Magyarországon, addig 626 magyar önkéntes volt külföldön. Mindez indirekten azt jelzi, hogy az önkéntes szolgálatok terén inkább fogadó ország vagyunk, semmint küldő ország.
- A magyar fiatalok közül is inkább a nők és a 18-24 évesek mentek külföldre önkéntesnek, tehát a 25-30 éves korosztály mobilizálása és meggyőzése révén vannak még tartalékai a külföldi önkéntes szolgálatnak.
- A magyar önkéntesek főként a közeli országokban lévő önkéntes projekteket vállalnak be, illetve oda nyernek felvételt.
- A magyar önkéntesek a külföldieknél nagyobb arányban (70 százalékuk) részesítették előnyben a 2 hónapos vagy annál rövidebb idejű önkéntességet, és ez főként a férfiakra volt nagyobb arányban jellemző. Az a fiatal férfi, aki tehát külföldi önkéntességet vállal, leginkább rövid időre teszi meg azt.

Összességében, eredményeink alapján, a férfiak, a 25-30 évesek, illetve a kevesebb lehetőséggel rendelkező (hátrányos helyzetű, munkanélküliek) fiatalok mobilizálása a nemzetközi önkéntes programokban kiemelt feladat lehet.

IRODALOM

Bartal Anna Mária – Saródy Zita (2010): Körkép. Az önkéntesség helyzete és szerepe az Európai Unió egyes tagállamaiban az önkéntes-motivációs kutatások tükrében. *Civil Szemle*, 7(2), pp. 22-42.

Brandenburg, Uwe – Faragau, Bianca – Hall, Anne-Mari – Jantoš, Milan – Klíčniková, Milan –Kunc, Michal – Milatová, Pavla – Pavlovaite, Inga – Stuburek, Šimon – Ulcica, Irina – Vltavská, Kristýna (2017): Study on the impact of transnational volunteering through the European Voluntary Service. European Commission. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture Directorate, Youth, Education and Erasmus+, Unit Youth, Volunteer Solidarity and Traineeship Office. Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: 10.2766/87737

- Civico, Gabriella (2017): European Solidarity Corps: Summarizing opportunities and risks of new initiative. *Voluntaris*, 5(1) pp. 102-108. DOI: 10.5771/2196-3886-2017-1-102
- Dostál, Jakub (2023): European Solidarity Corps project responding to COVID-19: Implications for future crisis. *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 9(2) pp.2024-260.
DOI: <https://doi.org/10.20899/jpna.9.2.224-260>
- Fukuyama, Francis (1995): *Trust. The social virtues and the creation of prosperity*. New York: Simon and Schuster.
- Grootaert, Christiaan (1998): *Social capital: the missing link? Working paper 3*. Washington D.C.: World Bank Group.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/902971468764409654/social-capital-the-missing-link> Letöltve: 2024.05.28.
- Jezowski, Mateusz – Poszytek, Paweł (2022): Theoretical foundations and practical applications of e-volunteering within the European Solidarity Corps during the outbreak of COVID-19 pandemic in Poland. The 13th International Multi-Conference on Complexity, Informatics and Cybernetics. *MCIC 2022, Vol. I.*, pp. 33-35. International Institute of Informatics and Cybernetics.
DOI: <https://doi.org/10.54808/IMCIC2022.01.33>
- Kolozsvári Csenge (2024): Külföldi kalandok – mit ad nekünk a nemzetközi önkéntesség. *Önkéntes Szemle*, 4(2) pp.
- Paine, Angela Ellis – Ockenden, Nick (2007): *Volunteering works: Volunteering and social policy*. London: National Centre for Volunteering – Institute for Volunteering Research.
- Salamon, Lester (2007): *Measuring civil society and volunteering. Handbook on non-profit institution in the system of national accounts*. Baltimore: Johns Hopkins University.
<https://www.issuelab.org/resources/961/961.pdf> Letöltve: 2024.05.28.
- Smith, David Horton (1994): Determinants of voluntary association participation and volunteering: A literature review. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(3), pp. 243-263.
DOI: <https://doi.org/10.1177/089976409402300305>
- Strecker, Tanja – Pitschmann, Ashley (2022): Research project on the evidence-based analysis and monitoring of the European Solidarity Corps. RAY-SOC 3rd Literature snapshot – Solidarity an Covid-19.
https://www.researchyouth.net/wp-content/uploads/2022/06/RAY-SOC_Literature-Snapshot-III_20220630.pdf Letöltve: 2024.05.28.
- Szendrei Virág Zsófia – Timár Marietta – Happ Zsófia (2023): Felkészüléstől a megvalósításig: A Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa programsorozat önkéntes programja. *Önkéntes Szemle*, 3(4) pp. 33-62.
- Szokolay Dávid (2023): A Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület tapasztalatai és eredményei a nemzetközi önkéntes-koordináció területén. *Önkéntes Szemle*, 3(4) pp. 154-168.
- van Shaik, Ton (2002): *Social capital in the European Values Study Surveys*. OECD-ONS International Conference on Social Capital Measurement London, September 25-27.
<https://www.oecd.org/innovation/research/2381883.pdf> Letöltve: 2024.05.28.
- Williamson, Howard – Hoskins, Bryony – Boetzelen, Philipp (eds.) (2005): *Charting the landscape of European youth voluntary activities*. Strasbourg: Council of Europe.

Internetes dokumentumok

Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people. Brussels: Council of the European Union, SEC (2004)628. 19 May 2004.

https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261764/19May2004_Analysis-of-the-replies-of-the-Member-States-of-the-European-Union-and-the.pdf/760fa1bf-28bd-4649-86d7-9209ac93f660?t=1377603749000 Letöltve: 2024.05.28.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A European Solidarity Corps, COM (2016) 942, Brussels, December 7th, 2017.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0942&from=EN> Letöltve: 2024.05.28.

EU Youth programmes 1988 – 2013. From „Youth for Europe” to „Youth in Action”. European Commission.

<https://www.injuve.es/sites/default/files/2013/19/noticias/25ansEUYouth.pdf> Letöltve: 2024.05.28.

Proposal for Council Decision on the European Year of Volunteering (2011) Brussels: 3 March 2009. COM(2009) 254 final, 2009/0072 (CNS)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0254> Letöltve: 2024.05.28.

Report on the role of volunteering in contributing to economic and social cohesion. Committee on Regional Development, rapporteur: Marian Harkin. Brussels 10 March 2008. (2007/2149(INI))

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2008-0070_EN.html Letöltve: 2024.05.28.

Support for volunteering. Report of the Secretary General. General 14 August 2001.

<https://www.un.org/webcast/events/iyv/a56288.pdf> Letöltve: 2024.05.28.

Treaty of Amsterdam amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts. Official Journal of European Communities, C 340. 10.11. 1997.

<https://www.refworld.org/legal/agreements/eu/1997/en/97640>

Voluntary activity: its role in European Society and its impact. Opinion of the European Economic and Social Committee. Brussels 13 Decembre 2006, SOC/243 – CESE 1575/2006. Official Journal of the European Union, 2006/C 325/13.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52006AE1575>